

Univerzita Palackého v Olomouci
Právnická fakulta

Kateřina Michalová

Druhy žalob v civilním soudním řízení

Diplomová práce

Olomouc 2017

„Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma Druhy žalob v civilním soudním řízení vypracovala samostatně a citovala jsem všechny použité zdroje.“

V Praze dne 28. 7. 2017

.....

Kateřina Michalová

Tímto bych chtěla poděkovat JUDr. Kláře Hamuřákové, Ph.D. za odborné vedení, pomoc a podnětné rady k vypracování této diplomové práce, a také bych ráda vyjádřila poděkování své rodině za její neutuchající podporu v průběhu celého mého studia.

Obsah

Seznam použitých zkratk	5
Úvod	6
1 Žaloba – pojem	8
2 Náležitosti žaloby	10
2.1 Označení soudu a účastníků	12
2.2 Vylíčení rozhodujících skutečností	14
2.3 Žalobní petit	15
2.4 Označení důkazů, datum a podpis	16
2.5 Odstranění vad	17
3 Účinky podání žaloby	19
3.1 Procesněprávní účinky	19
3.2 Hmotněprávní účinky	20
4 Druhy žalob	21
4.1 Statusové návrhy	21
4.2 Žaloba na plnění	22
4.3 Žaloba určovací	23
4.3.1 Věcná legitimace	26
4.3.2 Naléhavý právní zájem	27
4.3.3 Neplatnost právního jednání a duplicitní zápisy	30
4.3.4 Žaloba určovací ve vztahu k žalobě na plnění	31
4.4 Žaloba na určení právní skutečnosti	37
4.5 Žaloba právotvorná	38
4.6 Žaloba hromadná	39
4.7 Procesní žaloby	44
Závěr	46
Seznam použité literatury	49
Shrnutí	55
Summary	55
Seznam klíčových slov	57

Seznam použitých zkratek

LZPS – Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky, ve znění pozdějších předpisů

OSŘ – zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů

OZ – zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Nejvyšší soud ČSR – Nejvyšší soud Československé republiky

ÚS – Ústavní soud

ZŘS – zákon č. 292/2013 Sb. o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů

Úvod

Již samotná Listina základních práv a svobod nám garantuje právo na spravedlivý proces, kdy říká: „*Každý se může domáhat stanoveným postupem svého práva u nezávislého a nestranného soudu a ve stanovených případech u jiného orgánu.*“ (čl. 36 odst. 1 LZPS). Jedním ze způsobů, jak se každý může domoci svého práva u nestranného a nezávislého soudu je prostřednictvím žaloby uplatněné v rámci občanského soudního řízení. Jedním z projevů práva na spravedlivý proces je samotné právo na přístup k soudu, jehož můžeme využít právě prostřednictvím žaloby, která je procesním úkonem účastníka soudního řízení.

V rámci své diplomové práce zkoumám právní úpravu a zakotvení žaloby v občanském soudním řízení, protože právě téma žaloby a jednotlivých druhů žalob se mi zdá v odborné literatuře řešené pouze okrajově.

Cílem práce je tedy podat komplexní pohled na druhy žalob v civilním soudním řízení a jejich využití s ohledem na dosavadní judikaturu. Diplomová práce odpovídá na položené výzkumné otázky: Je úprava jednotlivých druhů žalob užívaných v občanském soudním řízení v české právní úpravě dostatečná? Měly by být jednotlivé druhy žalob ukotveny v právním předpise? Jaký je aktuální pohled českých soudů, konkrétně pak Nejvyššího soudu České republiky, na vzájemný vztah žaloby na plnění a žaloby určovací?

V praxi se vyskytuje okolo mnou vybraného tématu hned několik problematických otázek, na které ne vždy existuje jednoznačná odpověď, respektive ne vždy byly tyto problematické otázky především soudní praxí řešeny konzistentně a správně. Proto se ve své práci zaměřuji na žalobu určovací a problematiku naléhavého právního zájmu, především pak na konkrétní otázky, kdy je dán naléhavý právní zájem a kdy, popř. čím je naopak naléhavý právní zájem vyloučen.

V současné době neexistuje v právním předpise výslovné vymezení jednotlivých druhů žalob používaných v civilním procesu. Určité možnosti tak nabízí právní teorie, která člení druhy žalob podle různých kritérií. K mnou zvolenému tématu práce je publikováno i dostatečné množství odborné literatury, především pak odborných článků, které se však zabývají pouze jedním konkrétním problémem a zbylé již neřeší. Největší oporou pro zpracování daného tématu mi je judikatura soudů, a to jak Ústavního soudu, tak Nejvyššího soudu České republiky.

Práce je systematicky členěna do čtyř kapitol, které se dělí na podkapitoly. V první kapitole se nejprve zaměřuji na problematiku žaloby jako takové a vymezení samotného pojmu žaloby. Druhá kapitola je věnována jednotlivým náležitostem žaloby, protože jejich řádné splnění je hlavním stavebním kamenem pro úspěšné uplatnění práv před soudem. Důležitým

aspektem žaloby jsou i účinky, které vyvolává podání žaloby, a to jak ty procesněprávní, tak i ty hmotněprávní, proto je tato problematika rozebrána ve třetí kapitole. Čtvrtá kapitola je pak nejobsáhlejší, protože se zde věnuji jednotlivým druhům žalob, konkrétně se zde zaměřuji na statusové návrhy, žalobu na plnění, žalobu určovací, její vztah k žalobě na plnění, žalobu na určení právní skutečnosti, žalobu právotvornou, žalobu hromadnou a v neposlední řadě pak i na žalobu procesní.

Velmi okrajově se ve své práci zabývám i odlišnostmi sporného a nesporného řízení, resp. žaloby a návrhu na zahájení řízení, jenž se nesmí opomenout s ohledem na novou právní úpravu tzv. zvláštních řízení, které jsou pro své odlišnosti od klasického sporného řízení vyčleněny do samostatného zákona.

Jak jsem již výše uvedla, ve své práci se zabývám i tématem hromadných žalob. Téma hromadných žalob je však velice obsáhlé a vzhledem k rozsahu diplomové práce není možné věnovat se této žalobě tolik, kolik by si zasloužila, proto jsem se snažila danou problematiku rozebrat tak, abych pokryla alespoň nejpálčivější problémy těchto žalob v českém právním prostředí.

1 Žaloba – pojem

Domnívá-li se někdo, že jeho práva jsou nebo mohou být ohrožena, popř. jsou-li již porušována, má možnost obrátit se na nezávislý a nestranný soud, kde mu bude poskytnuta ochrana. Prvním krokem k zahájení celého procesu k ochraně soukromých subjektivních práv je podání žaloby, popř. návrhu. Žaloba je tedy základním procesním institutem procesního práva, vyplývající z práva na soudní ochranu, a tedy i z práva na spravedlivý proces.

Žaloba je dispozičním procesním úkonem účastníka. Dispozičním proto, že je pouze na účastníkovi, zda civilní soudní řízení zahájí, disponuje tedy samotným řízením. Žalobou se tedy rozumí určité podání, které splňuje zákonem předepsané náležitosti. Prostřednictvím žaloby se žalobce domáhá poskytnutí ochrany v podobě vydání autoritativního rozhodnutí soudu. Jedná se tak tedy o zásah veřejné moci do soukromoprávních vztahů, kdy tento zásah se liší podle toho, o jakou konkrétní žalobu se zrovna jedná. Žaloba se podává k věcně a místně příslušnému soudu a zakládá povinnost soudce o věci rozhodnout. Samotná žaloba ale ještě nevyovídá nic o tom, zda bude žalobce při ochraně svých práv úspěšný. Žalobou žalobce identifikuje účastníky, vymezuje předmět sporu, vylíčí skutkový děj, určí, z jakého právního základu vyplývá jeho právo na soudní ochranu a vymezí, čeho se žalobou domáhá.¹

Pojem žaloba je od nedávné doby používán především v souvislosti se sporným řízením soudním. Naopak v případě nesporných soudních řízení se již nepoužívá pojem žaloba, ale většinou se užívá pojmu návrh. Tato změna souvisí s přijetím ZŘS, kterým byla určitá problematika vyčleněna z OSŘ a byla přesunuta do samostatného právního předpisu. Neznamená to, že by se dříve pojmu návrh v souvislosti se zahájením soudního řízení neužívalo, ale pojem žaloba a návrh byl zaměňován a užíván nekonzistentně. Nyní je pojem žaloba a návrh důsledně rozlišován. Z OSŘ tak byla vyčleněna řízení, která mají určitá specifika a odlišují se tak od sporného řízení soudního. Důvodová zpráva k ZŘS uvádí mnoho důvodů pro vyčlenění těchto řízení do samostatného právního předpisu. Mezi těmito důvody je právě i odlišný způsob zahájení řízení, kdy sporné řízení upravené v OSŘ může být zahájeno pouze účastníkem, resp. jeho podáním, které je nazýváno žalobou. Na rozdíl od nesporného soudního řízení, které může být v některých zákonem vymezených případech zahájeno nejen účastníkem, ale i z moci úřední, tedy i bez návrhu. Řízení v OSŘ je ovládáno dispoziční zásadou, zatímco v řízení podle ZŘS je uplatňována zásada oficiality.² Proto tedy nyní nazýváme podání, kterým se zahajuje řízení dle OSŘ žalobou a podání, kterým se zahajuje řízení dle ZŘS návrhem.

¹ HAMULÁKOVÁ, Klára. In SVOBODA, Karel, ŠÍNOVÁ, Renáta, HAMULÁKOVÁ, Klára a kol. *Civilní proces. Obecná část a sporné řízení*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 159.

² Důvodová zpráva k zákonu č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních.

Základním předpokladem k tomu, aby mohl být žalobce ve sporu úspěšný je správně napsaná žaloba, protože pouze žaloba, která obsahuje všechny náležitosti, může být soudem věcně přezkoumána. Pokud žaloba nebude formálně způsobilá k zahájení řízení a nedostatky nebudou odstraněny ani na výzvu soudu, bude taková žaloba soudem odmítnuta.

2 Náležitosti žaloby

Výše jsem několikrát zmínila, že předpokladem úspěšné žaloby je dodržení všech náležitostí, které jsou zákonem stanovené. Žaloba musí splňovat jak obecné náležitosti podání dle § 42 odst. 4 OSŘ tak i zvláštní náležitosti dle § 79 odst. 1 OSŘ.

Pokud není v zákoně výslovně stanoveno, jakou formou má být úkon účastníka podán, mohou ho účastníci podat v jakékoli formě (§ 41 odst. 1 OSŘ). Žaloba může být tedy podána písemně, elektronicky, prostřednictvím veřejné datové sítě nebo telefaxem. Bude-li žaloba podána elektronicky nebo telefaxem musí žalobce nejpozději do 3 dnů doložit originál podání nebo dodat písemné podání, které bude shodného znění. Neučiní-li tak žalobce, k podání nebude soud přihlížet. V případě, že bude elektronické podání opatřeno uznávaným elektronickým podpisem nebo bude podáno v elektronické podobě podle zvláštního právního předpisu, nevyžaduje se doložení originálního podání (§ 42 OSŘ). Požadavek k doložení originálního podání by v tomto případě byl nadbytečný a jak Ústavní soud ve svém nálezu ze dne 7. 3. 2016, sp. zn. II. ÚS 289/15 uvedl, jednalo by se o nepřipustný formalismus. Příkladem úkonu, který má určenou formu podání je elektronický platební rozkaz, který musí být podán pouze na elektronickém formuláři (§ 174a OSŘ). Zákon již neupravuje možnost podání návrhu prostřednictvím telegrafu, protože telegrafické služby již nejsou od roku 2008 v České republice poskytovány.

Ústní podání do protokolu upravuje ZŘS a je umožněno pouze u řízení, která mohou být zahájena i bez návrhu a dále u řízení o povolení uzavřít manželství, řízení ve věci ochrany proti domácímu násilí, řízení o určení a popření rodičovství a řízení ve věcech osvojení. Ústně do protokolu může být nařízen výkon rozhodnutí, které bylo vydáno v řízeních vyjmenovaných výše (§ 14 ZŘS). Ústní podání do protokolu má pro účastníky nepopíratelné výhody. Zákon přímo neupravuje, u kterého soudu má být ústní podání nadiktováno do protokolu. Osobně se přikláním k názoru, že ústně do protokolu lze podat návrh na zahájení řízení i u místně nepřislušného soudu, tedy u jakéhokoli okresního soudu, který posléze podání postoupí příslušnému soudu, přičemž řízení je zahájeno již dnem, kdy došlo k sepsání podání, nikoliv až doručením místně příslušnému soudu. A to z toho důvodu, že samotná možnost ústního podání do protokolu je poskytována z důvodu ochrany účastníka a usnadnění přístupu k soudu v zákonem stanovených řízeních, proto by bylo příliš formalistické trvat na podání pouze u místně

příslušného soudu.³ Objevují se ale i opačné názory, které však nejsou blíže odůvodněné.⁴ Další výhodou je i skutečnost, že podání je sepisováno buď přímo se soudcem nebo častěji s pověřenou osobou, kteří jsou povinni účastníka poučit o jeho právech a dohodnout se s ním na obsahu žaloby. Soudce, stejně tak jako pověřená osoba, ale musí neustále myslet na to, že vystupují pouze jako pomocníci navrhovatele, nikoliv ze své autoritativní pozice.⁵

Samozřejmostí je i posuzování procesního úkonu účastníka podle samotného obsahu úkonu nikoliv podle toho, jak je úkon označen (§ 41 odst. 2 OSŘ). Předpokladem tohoto postupu je dostatečná určitost a srozumitelnost úkonu. Dále musí takový úkon splňovat všechny potřebné náležitosti a soud nesmí konkrétnímu úkonu přisuzovat jiný smysl než ten, který pravděpodobně sledoval účastník. Soud si nesmí domýšlet obsah úkonu účastníka, pokud tedy obsah úkonu z podání účastníka dostatečně nevyplývá, soud musí účastníka dle § 43 OSŘ vyzvat k odstranění vad podání.⁶

Žaloba, stejně jako každé jiné podání, musí splňovat obecné náležitosti podání, kterými jsou označení soudu, kterému je podání adresováno, označení osoby, která podání podává, vymezení věci, které se podání týká a vymezení toho, čeho se účastník podáním domáhá. Dále musí být podání podepsáno a datováno. Pokud je podání předloženo v listinné podobě, musí být doplněno i potřebným počtem stejnopisů a příloh tak, aby jedno vyhotovení zůstalo na soudě a další stejnopisy pak obdrželi všichni účastníci (§ 42 odst. 3 OSŘ).

Kromě obecných náležitostí musí žaloba splňovat i zvláštní náležitosti upravené v § 79 odst. 1 OSŘ. Toto ustanovení více specifikuje obecné náležitosti podání. Například zde již není uvedené pouze označení osoby, která podání podává, ale je zde již konkretizováno, jak mají být všichni účastníci označeni. Dalšími zvláštními náležitostmi jsou vylíčení rozhodujících skutečností, označení důkazů, kterých se navrhovatel dovolává a určité a srozumitelné určení, čeho se navrhovatel domáhá. Z této dikce zákona můžeme tedy dovodit tři hlavní složky, které by každá žaloba měla obsahovat. Jedná se tedy o označení stran, resp. účastníků řízení, vymezení předmětu žaloby, resp. žalobního nároku a uvedení žalobního důvodu.⁷

---

³ MACKOVÁ, Alena. In MACKOVÁ, Alena, Muzikář, Ladislav a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních. Komentář s důvodovou zprávou a judikaturou*. Praha: Leges, 2016, s. 46-47.

⁴ LEVÝ, Jiří. In SVOBODA, Karel, TLÁŠKOVÁ, Šárka, VLÁČIL, David, LEVÝ, Jiří, HROMADA, Miroslav a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015, s. 21-23.

⁵ WINTEROVÁ, Alena. *Žaloba v občanském právu procesním*. 1. vydání. Praha: Univerzita Karlova, 1979, s. 12-13.

⁶ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 6. 2004, sp. zn. 30 Cdo 721/2003.

⁷ WINTEROVÁ, Alena. In WINTEROVÁ, Alena, MACKOVÁ, Alena. a kol. *Civilní právo procesní. Část první: řízení nalézací*. 8. vydání. Praha: Leges, 2015, s. 192-193.

2.1 Označení soudu a účastníků

Žaloba musí obsahovat označení soudu, kterému je adresována. Měla by obsahovat věcně a místně příslušný soud, který účastník zjistí dle pravidel upravených v § 9 a § 84 a násl. OSŘ. V případě, že účastník neoznačí správně věcně příslušný soud, soud dle § 104 a odst. 1 OSŘ předloží takovou žalobu svému nadřízenému vrchnímu soudu, popř. Nejvyššímu soudu, jenž pak rozhodne, který soud je věcně příslušný. Pokud účastník zvolí špatně místně příslušný soud, soud dle § 105 odst. 2 OSŘ takovou žalobu postoupí místně příslušnému soudu. V každém případě, přestože je v žalobě označený věcně nebo místně nepřislušný soud, i takovouto žalobou bylo zahájeno civilní soudní řízení.

Další náležitostí je správné označení účastníků řízení. V případě řízení vedeného podle OSŘ jsou účastníky řízení dle § 90 OSŘ žalobce a žalovaný. Pojmenování účastníků v jednotlivých řízeních vedených podle ZŘS se liší, obecně se jedná o navrhovatele a toho, o jehož právech a povinnostech má být v řízení jednáno, popř. toho, koho za účastníka označuje zákon (§ 6 ZŘS). Setkáme se tak tedy s označením navrhovatel a odpůrce, zástavní věřitel a zástavní dlužník, ten, kdo hodlá uzavřít manželství a ten, s kým má být manželství uzavřeno, manželé, žena, která porodila dítě, muž, který o sobě tvrdí že je otcem dítěte, osvojenec a osvojitel apod. Důležité ale je, jak jsou tyto osoby identifikovány. Dle § 79 odst. 1 OSŘ mají být účastníci, kteří jsou fyzickou osobou, označeni jménem, příjmením, bydlištěm, popř. rodným číslem, pokud se jedná o podnikající fyzickou osobu, má být označena i identifikačním číslem. Může nastat situace, kdy žalobce není schopen sám zjistit bydliště žalovaného, ale má jiné potřebné údaje, ze kterých bude soud schopen určit bydliště žalovaného, a to za pomoci především policejního orgánu. V těchto případech se žalobce může obrátit na soud, aby bydliště žalovaného zjistil.⁸ S ohledem na konkrétní případ se zdá být více než vhodné kromě výše uvedených údajů, doplnit i další znaky, podle kterých může být účastník přesně identifikován. Jedná se například o situaci, kdy na téže adrese bude bydlet více osob se stejným jménem a příjmením.⁹

V situaci, kdy je účastníkem právnická osoba, musí být identifikována obchodní firmou nebo názvem, sídlem právnické osoby a identifikační číslem. Pokud bude chtít žalobce poukázat na to, že se spor týká pouze určité organizační složky zahraniční právnické osoby, může připojit údaj o organizační složce za označení účastníka řízení, tedy za označení samotné zahraniční právnické osoby. Pokud ale žalobce označí za účastníka řízení pouze organizační

⁸ Nález Ústavního soudu ze dne 26. 3. 2009, sp. zn. III. ÚS 1424/07.

⁹ Např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. 3. 2007, sp. zn. 22 Cdo 122/2007, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 10. 2003, sp. zn. 30 Cdo 596/2002.

složku zahraniční právnické osoby, soud řízení zahájené takovouto žalobou zastaví z důvodu neodstranitelného nedostatku podmínky řízení dle § 104 odst. 1 OSŘ, protože organizační složka nemá právní osobnost, tudíž nemá ani způsobilost být účastníkem řízení.¹⁰ Tento postup považují za příliš formalistický a jak i dále píše, preferují postup, kdy soudy automaticky nezastavují řízení pro nedostatek podmínky řízení, ale nejprve vyzvou účastníka řízení k opravě. Samozřejmě pouze takovým způsobem, aby účastníka nepoučoval přímo o hmotném právu.

Účastníkem řízení může být též stát, který musí být označen a k tomu musí být označena i příslušná organizační složka státu, která je oprávněna za stát před soudem vystupovat. Právě označení státu jako účastníka řízení není jednoduchá záležitost. Žalobce musí označit, jak stát, tak i příslušnou organizační složku. Na řešení situace, kdy žalobce nesprávně označí stát v žalobě, není zcela jednotný názor. Přikláním se k řešení, které se snaží odstranit přílišný formalismus při řešení těchto otázek. Proto v případě, kdy žalobce označí pouze organizační složku státu, by soud měl nejprve žalobce vyzvat k opravě žaloby dle § 43 OSŘ, protože organizační složka státu nemá právní osobnost, a tedy ani způsobilost být účastníkem řízení dle § 19 OSŘ, jestliže ani poté žalobce svoji žalobu neopraví, soud řízení zastaví pro nedostatek podmínky řízení.¹¹ Naopak v situaci, kdy žalobce neuvede žádnou organizační složku státu nebo uvede takovou, které se konkrétní řízení netýká, soud nepostupuje dle § 43 OSŘ a nepoučuje žalobce o odstranění vady, protože se nejedná o vadu podání, ale o nedostatek podmínky řízení, který je odstranitelný a soud by měl postupovat dle § 104 odst. 2 OSŘ a nedostatek podmínky řízení odstranit.¹²

Zákon neuvádí, jak má být označená obec, popř. vyšší územní samosprávný celek v případě, že je účastníkem řízení, ale vzhledem k povaze obce jakožto veřejnoprávní korporace, resp. právnické osoby, lze dovodit, že obec má být označena svým názvem a adresou sídla svého obecního úřadu.¹³ I v případě nesprávného označení obce se již vytváří judikatura k zavedení praxe, kdy složitost organizační struktury obce nemá být na škodu žalobci. Znamená to, že pokud bude sice špatně označena obec v záhlaví žaloby (např. označením orgánu obce), ale z žaloby jako celku bude možné dovodit, vůči komu je žaloba podávána, soud by měl nejprve žalobce vyzvat k opravě žaloby, teprve když ani přes výzvu soudu nebude označení účastníka opraveno, soud by měl zastavit řízení pro nedostatek podmínky řízení.¹⁴

¹⁰ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 4. 12. 2014, sp. zn. 21 Cdo 1592/2013.

¹¹ Nález Ústavního soudu ze dne 9. 4. 2009, sp. zn. III. ÚS 2690/08.

¹² Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 3. 2001, sp. zn. 21 Cdo 1545/2000.

¹³ Usnesení Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 16. 8. 2004, sp. zn. 17 Co 477/2003.

¹⁴ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 4. 9. 2012, sp. zn. 21 Cdo 4393/2011.

Posun od přílišného formalismu je tedy znatelný v případě označování státu, popř. obce jako účastníka řízení, ale v případě právnické osoby, kdy je označena za účastníka řízení organizační složka, popř. odštěpný závod, je stále zažitý postup, kdy soudy rovnou zastavují řízení pro nedostatek podmínky řízení, místo toho, aby žalobce nejdříve upozornily a vyzvaly k opravě žaloby.¹⁵

Žalobcova povinnost dostatečně označit účastníky řízení, popř. i právní zástupce účastníků, plyne především z dispoziční zásady. Soud zde nemá povinnost sám dohledávat osobu žalovanou, protože sporné civilní soudní řízení je ovládáno zásadou projednací. Je tedy na žalobci, který se rozhodl zahájit civilní soudní řízení, aby byla tato náležitost žaloby řádně splněna.

Žaloba by měla obsahovat i stručné označení věci, které se týká. Spolu s žalobním petitem pak vymezují předmět řízení. Příkladem stručného označení věci je např. žaloba o vyklizení nemovitosti, žaloba o určení vlastnického práva, žaloba o zaplacení částky 10 000 Kč s příslušenstvím, žaloba o vydání osobního automobilu.¹⁶

2.2 Vylíčení rozhodujících skutečností

Další náležitostí kromě označení účastníků a označení věci, kterou musí každá žaloba obsahovat, je vylíčení rozhodujících skutečností, tedy uvedení tzv. žalobního důvodu. Z těchto skutečností musí být kromě jiného jasně odvoditelná žalobcova aktivní žalobní legitimace a pasivní žalobní legitimace žalovaného. Žalobce musí vylíčit všechny relevantní skutečnosti, popisující skutek, ze kterého odvozuje svůj nárok. Tyto skutečnosti musí být natolik určité a srozumitelné, aby byl soud schopen určit, o čem a na základě čeho má rozhodnout. Žalobcem tvrzené skutečnosti by na sebe měly logicky navazovat a neměly by si navzájem odporovat. Vylíčením těchto skutečností naplňuje žalobce svoji povinnost tvrzení dle § 101 odst. 1 písm. a) OSŘ.¹⁷

Žalobce není povinen v žalobě uvádět právní kvalifikaci svého nároku. Pakliže žalobce právní kvalifikaci přece jen v žalobě uvede, soud takovým právním posouzením není vázán a věc si sám, podle zjištěného skutkového stavu, právně posoudí. Pokud žalobce odvozuje svůj nárok z určitého právního vztahu, který však byl soudem kvalifikován odlišně, není to ještě

---

¹⁵ SVOBODA, Karel. In SVOBODA, Karel, SMOLÍK, Petr, LEVÝ, Jiří, ŠÍNOVÁ, Renáta a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 275-277.

¹⁶ ZAHRADNÍKOVÁ, Radka. In ZAHRADNÍKOVÁ, Radka a kol. *Civilní právo procesní*. 1. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013, s. 128.

¹⁷ HAMULÁKOVÁ, Klára. In SVOBODA, Karel, ŠÍNOVÁ, Renáta, HAMULÁKOVÁ, Klára a kol. *Civilní proces. Obecná část a sporné řízení*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 170.

automaticky důvod pro zamítnutí žaloby. Jestliže lze vyhovět nároku, kterého se žalobce domáhal, ačkoli se ho domáhal na základě jiného právního důvodu, než z kterého skutečně vyplývá, soud nesmí žalobu zamítnout.¹⁸

2.3 Žalobní petit

S žalobním důvodem úzce souvisí další důležitá náležitost žaloby, a to žalobní návrh. Žalobním návrhem rozumíme to, čeho se žalobce žalobou domáhá. Žalobní návrh je vyjádřen v petitu žaloby, který tak musí být dostatečně přesný, určitý, srozumitelný, a především musí být vykonatelný. S ohledem na zásadu dispoziční je soud vymezením předmětu řízení vázán, nemůže tedy žalobci přiznat jiná práva nebo žalovanému uložit jiné povinnosti, než které navrhol žalobce ve své žalobě. Není ovšem v rozporu se zákonem, pokud soud formuluje výrok svého rozhodnutí odlišně od žalobního petitu za podmínky, že soud přiznává stejná práva, popř. ukládá stejné povinnosti, jichž se domáhal i žalobce.¹⁹ Naopak soud nemá povinnost zjišťovat z připojených příloh, čeho se snad mohl žalobce žalobním petitem domáhat, pokud není dostatečně srozumitelný. V takovém případě se nebude jednat o bezvadnou žalobu a v případě, že žalobce ani přes výzvu žalobní petit neupřesní, soud žalobu odmítne.²⁰ Výše jsem uvedla, že žalobním návrhem je soud vázán, ale i zde existují určité výjimky, kde soud může přisoudit něco jiného, popř. více, než čeho se účastník domáhal. Jedná se o řízení, kde z právního předpisu vyplývá určitý způsob vypořádání vztahu mezi účastníky (§ 153 odst. 2 OSŘ) a dále o řízení, která mohou být zahájena i bez návrhu (§ 26 ZŘS).

Žalobní návrh je tedy podstatnou náležitostí žaloby, jehož správná formulace spolu s vylíčením skutkových okolností určuje předmět řízení. Žalobní návrh můžeme členit na jednoduchý a složený. Liší se především v počtu nároků, které žalobní návrh obsahuje. Zatímco jednoduchým žalobním petitem se mohu domáhat pouze jednoho nároku, složený petit obsahuje více nároků. V případě složeného petitu musíme rozlišovat, zda se žalobce domáhá všech uplatněných nároků, nebo zda požaduje pouze některý z navržených nároků. Žalobce totiž může v žalobě uplatnit tzv. petit eventuelní, alternativní, popř. alternativa facultas.²¹

---

¹⁸ Např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11. 4. 2006, sp. zn. 21 Cdo 1586/2005, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. 1. 2013, sp. zn. 26 Cdo 4223/2011.

¹⁹ Např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. 7. 2003, sp. zn. 29 Odo 43/2003, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 4. 12. 2007, sp. zn. 22 Cdo 4457/2007.

²⁰ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 7. 2005, sp. zn. 22 Cdo 1529/2005.

²¹ HAMULÁKOVÁ, Klára. In SVOBODA, Karel, ŠÍNOVÁ, Renáta, HAMULÁKOVÁ, Klára a kol. *Civilní proces. Obecná část a sporné řízení*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 172.

O eventuální petit se jedná v případě, že žalobce požaduje po žalovaném určité plnění, ale pro případ, že toto plnění již nebude možné, požaduje určité náhradní plnění. Požadavek primárního plnění tedy vyplývá z hmotněprávních skutečností vylíčených v žalobě. Mezi těmito dvěma nároky nemůže volit žalobce, žalovaný ani soud. Ve výroku rozhodnutí bude obsažen pouze jeden z nároků. Nárok uplatňovaný jako eventuální bude použit pouze v případě, že se během řízení ukáže, že primární plnění není možné poskytnout.²²

Alternativní petit se využívá v případech, kdy žalovanému vyplývá ze zákona (§ 1926 OZ) či ze smlouvy možnost volby mezi určitým plněním. Volbu může žalovaný provést již během samotného řízení, soud pak v rozhodnutí uloží pouze tu alternativu, kterou žalovaný zvolil. Žalovaný se ale může rozhodnout až po vydání rozhodnutí, v takovém případě soud v rozhodnutí uvede obě varianty.

Poslední z výše jmenovaných formulací výroku je tzv. alternativa facultas neboli alternativní zmocnění. Tento petit se liší od alternativního petitu především v tom, že alternativa, kterou žalobce žalovanému dává, nevychází z hmotného práva. Je to pouze vstřícný krok ze strany žalobce, který dává najevo, že se žalobce může své povinnosti zprostit i jinak. Je tedy na žalovaném, zda této nabídky využije. Žalovaný může vést výkon rozhodnutí pouze pro primární plnění, protože pouze tato povinnost bude rozhodnutím soudu žalovanému uložena, sekundární plnění je sice také převzato do výroku rozhodnutí, ale jedná se o určité prohlášení, na které již výkon rozhodnutí být veden nemůže.²³ V případě, že žalovaný zahájí výkon rozhodnutí pro primární plnění, ale žalobce mezitím začne plnit alternativní plnění, je zde dán důvod k zastavení výkonu rozhodnutí.²⁴

Žalobní petit se zároveň bude lišit i s tím, jaký druh žaloby bude použit. Zatímco u žaloby na plnění bude petit znít tak, že se žalobce bude domáhat, aby žalovaný něco vydal, konal, něčeho se zdržel, popř. něco strpěl, v případě žaloby určovací bude petit znít tak, že se deklaruje určité právo nebo právní vztah.

2.4 Označení důkazů, datum a podpis

V neposlední řadě náležitostí žaloby je i označení důkazů, kterých se žalobce dovolává. Jedná se o další povinnost žalobce, která navazuje na povinnost tvrzení, tzv. povinnost důkazní vyplývá z § 101 odst. 1 písm. b) OSŘ. V případě, že žalobce v žalobě neoznačí důkazy, nebude

---

²² Usnesení Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 11. 2. 2004, sp. zn. 19 Co 697/2003.

²³ PUŽMAN, Josef. *Žaloby a žalobní petit – Systém*. Praha: Knihovna v Úvalech, 1933, s. 44-46.

²⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 9. 2005, sp. zn. 22 Cdo 2322/2004.

se jednat o vadu řízení, pro kterou by nebylo možné pokračovat v řízení. Povinnost důkazní může žalobce splnit i dodatečně, a to v přípravném jednání nebo při jednání před soudem prvního stupně, za předpokladu, že bude dodržena zásada koncentrace řízení dle § 114c odst. 5 OSŘ a § 118b OSŘ.²⁵ Skutečnosti, které žalobce uvede v žalobě, by měly být náležitě prokázány důkazními prostředky a z žaloby by mělo jasně vyplývat, který důkaz osvědčuje jaká skutková tvrzení. Existují ale i skutečnosti, které žalobce nemusí dokazovat, jedná se o tzv. skutečnosti obecně známé nebo známé soudu z jeho činnosti (§ 121 OSŘ) a dále pak o skutečnosti, pro které je v zákoně stanovena domněnka, což znamená, že je má soud za prokazané, pokud v řízení nevyjde najevo opak (§ 133 a § 133a OSŘ). Žalobce je povinen důkazy dostatečně konkretizovat a dle § 79 odst. 2 OSŘ je povinen připojit k žalobě písemné důkazy, ať už v listinné nebo elektronické podobě.

Nakonec musí být žaloba datována a podepsána. Nebude-li žaloba obsahovat datum sepsání žaloby, nebude se jednat o tak významnou vadu podání, protože pro zahájení řízení je důležité datum doručení soudu, nikoliv den sepsání žaloby. Soud bude vyzývat žalobce k doplnění žaloby pouze v případě, že na soud došlo více shodných podání. Žaloba musí být žalobcem vlastnoručně podepsána, popř. má-li žalobce uznávaný elektronický podpis, stačí i ten. Pokud má účastník právního zástupce, žaloba bude podepsána pouze tímto zástupcem. Respektive, žalobce bude na konci žaloby uveden hůlkovým písmem a zástupce žalobce se podepíše již na rubrice u identifikace své osoby.²⁶ V případě, že má žalobce, popř. právní zástupce zřízenou datovou schránku, která je aktivována v jeho prospěch, žaloba podaná prostřednictvím této datové schránky nemusí být již podepsána zaručeným elektronickým podpisem.²⁷

2.5 Odstranění vad

S ohledem na výše uvedené je zřejmé, že čím kvalitněji je žaloba napsána, tím bude průběh řízení kratší. Kratší především z toho důvodu, že pokud bude žaloba obsahovat všechny náležitosti, které obsahovat má, soud nebude muset žalobce vyzývat k opravě, popř. doplnění žaloby dle § 43 OSŘ. V případě, že žaloba bude obsahovat takové vady, které lze odstranit, musí soud žalobce vyzvat k doplnění, popř. opravě. Činí tak prostřednictvím usnesení, které musí obsahovat označení vytykané vady, uvedení, jakým způsobem vadu odstranit, určení lhůty

---

²⁵ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 11. 2010, sp. zn. 21 Cdo 4088/2008.

²⁶ DVORÁK, Bohumil. In LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský soudní řád (§ 1 až 250l). Řízení sporné. Praktický komentář*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2016, s. 323.

²⁷ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 7. 5. 2014, sp. zn. 8 Tdo 517/2014.

pro odstranění vady a poučení, jak bude postupováno v případě, že žalobce vadu neodstraní. Lhůta určená pro odstranění, popř. doplnění žaloby je tzv. soudcovská lhůta, a proto může být na žádost účastníka i prodloužena. Pokud žalobce vytýkané vady ve stanovené lhůtě neodstraní, soud žalobu odmítne.²⁸ Naopak v případě, kdy žalobce vady odstraní nebo doplní žalobu o chybějící náležitosti, nastane právní fikce, že žaloba byla od počátku podána bez vad. Z pohledu žalobce je to důležité především z důvodu stavění běhu promlčení lhůty.²⁹

Jestliže jsem výše uvedla, že soud vyzývá žalobce k doplnění nebo opravě žaloby jen v případě, že se jedná o vadu odstranitelnou, vyplývá z toho, že existují i náležitosti, pro jejichž absenci nebude soud žalobce vyzývat k doplnění. Jedná se o náležitost, kterou může žalobce doplnit i v průběhu řízení, a to povinnost důkazní. V případě, že důkazy žalobce nedoloží ani přes výzvu a následné poučení soudu dle § 118a odst. 3 OSŘ, soud žalobu zamítne z důvodu neunesení důkazního břemene.³⁰ Například tzv. neidentifikovaný svědek, tedy svědek, u kterého žalobce neuvedl adresu, popř. uvedl adresu nesprávnou. V takovém případě by dle mého názoru soud neměl vyzývat žalobce k odstranění vady dle § 43 OSŘ, ale měl by žalobce poučit až v rámci řízení dle § 118a odst. 3 OSŘ, protože se nejedná o vadu, pro kterou by nemohlo být řízení projednáno, ale o vadu, která může mít vliv na unesení důkazního břemene žalobce.

---

²⁸ HAMULÁKOVÁ, Klára. In SVOBODA, Karel, ŠÍNOVÁ, Renáta, HAMULÁKOVÁ, Klára a kol. *Civilní proces. Obecná část a sporné řízení*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 177-179.

²⁹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 14. 3. 2012, sp. zn. 31 Cdo 2847/2011.

³⁰ JIRSA, Jaromír. In JIRSA, Jaromír a kol. *Občanské soudní řízení (soudcovský komentář). Kniha II. § 79-180 občanského soudního řádu*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2016, s. 25-26.

3 Účinky podání žaloby

S podáním žaloby, popř. návrhu na zahájení řízení jsou spojeny určité účinky, které můžeme dělit na procesněprávní a hmotněprávní. Znamená to, že přestože je žaloba procesním úkonem, vliv podání žaloby můžeme sledovat, jak v právu procesním, tak i v právu hmotném.

3.1 Procesněprávní účinky

Prvním z účinků vyvolaných podáním žaloby, popř. návrhu na zahájení řízení je samotné zahájení soudního řízení. Soudní řízení je zahájeno tedy dnem, kdy byla soudu doručena žaloba. V případě, že byl návrh na zahájení řízení podán ústně do protokolu, je soudní řízení zahájeno až okamžikem skutečného sepsání protokolu, nikoliv již samotným diktováním návrhu u soudu.³¹ Jakmile je řízení zahájeno, soud již v řízení postupuje z úřední povinnosti.

Vůbec nejdůležitějším procesněprávním účinkem je skutečnost, že podáním žaloby se vytváří pro jiná určitá řízení překážka věci zahájené, tzv. litispendence. Překážka věci zahájené je tzv. negativní procesní podmínkou, soud k ní přihlíží z úřední povinnosti, a to kdykoli během řízení (§ 103 OSŘ). Konkrétně to tedy znamená, že bude-li tu překážka věci zahájené, soud řízení o později podané žalobě zastaví. Děje se tak především z toho důvodu, aby u soudu neprobíhalo další řízení v téže věci. Překážka litispendence je dána v případě, že řízení mají totožný předmět řízení a totožný okruh účastníků. Vymezením předmětu řízení jsem se věnovala výše, proto se zde zmíním o totožnosti účastníků. Judikatura dovodila, že o totožné účastníky řízení se jedná i v případě, kdy v různých řízeních vystupují účastníci v opačném procesním postavení a stejně tak i v případě, kdy v později zahájeném řízení vystupují procesní nástupci osob, které byly účastníky v původním, dříve zahájeném řízení. Zákon přímo neurčuje, které z řízení má být zastaveno, ale ve většině případů bude zastavováno řízení zahájené v pořadí jako druhé. Může se ale vyskytnout i případ, kdy návrhy na zahájení řízení budou soudu doručeny ve stejný den, pak záleží pouze na úvaze soudu, které řízení s ohledem na zásadu hospodárnosti, procesní ekonomičnosti a rychlosti zastaví, a v kterém bude pokračovat.³²

Procesním účinkem podání žaloby, resp. zahájení řízení je tzv. perpetuatio fori. Tato zásada znamená, že pro posouzení věcně a místně příslušného soudu jsou až do skončení řízení rozhodné skutečnosti, které tu byly v době zahájení řízení (§ 11 odst. 1 OSŘ). Přestože by se v průběhu řízení tyto skutečnosti změnily, například by se žalovaný přestěhoval, nemělo by to

³¹ WINTEROVÁ, Alena. *Žaloba v občanském právu procesním*. 1. vydání. Praha: Univerzita Karlova, 1979, s. 12.

³² Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 12. 6. 2012, sp. zn. 21 Cdo 1525/2010.

na posouzení příslušnosti soud žádný vliv. Existují pouze dvě výjimky, které by prolamovaly zásadu perpetuatio fori. Jedná se o institut delegace upravený v § 12 OSŘ a institut přenesení příslušnosti dle § 5 ZŘS. V případě delegace může být věc přikázána jinému soudu, pokud jsou všichni soudci z řízení vyloučeni nebo pokud se přikázání jinému soudu zdá vhodné. Přenesení příslušnosti lze využít pouze v zákonem vymezených řízeních a pouze pokud je to v zájmu osob tam stanovených.

Dle § 11 odst. 2 OSŘ má žalobce možnost vybrat si, u kterého soudu zahájí své řízení, pokud je k řízení příslušných více soudů. Tuto možnost však ztrácí ve chvíli, kdy podá žalobu u konkrétního soudu.³³

3.2 Hmotněprávní účinky

Podáním žaloby kromě procesněprávních účinků nastávají i určité hmotněprávní účinky. Významný vliv má podání žaloby na běh promlčecí lhůty. Promlčecí lhůta se podáním žaloby staví a je-li v řízení řádně pokračováno, promlčecí lhůta po celou dobu řízení neběží (§ 648 OZ). Stejně účinky má i žaloba, která neobsahovala všechny náležitosti, ale byla v řízení účastníkem opravena, popř. doplněna. Promlčecí lhůta se tak staví již okamžikem podání žaloby, nikoli až odstraněním vad.³⁴ Naopak v případě, kdy by byla podaná žaloba postupem dle § 95 OSŘ měněna, měla by taková změněná žaloba hmotněprávní účinky, tedy účinek stavění promlčecí lhůty, až ode dne, kdy změna došla soudu.³⁵ Výše uvedené platí i pro běh tzv. prekluzivních lhůt dle § 654 odst. 2 OZ.

Kromě účinků na běh promlčení a prekluzivních lhůt, existují určité nároky, které lze uplatnit až po podání žaloby, tedy až od samotného zahájení řízení. Příkladem může být výživné, ale jen není-li pro dítě nebo pro neprovdanou matku, popř. nejedná-li se o úhradu nákladů spojených s těhotenstvím a porodem, protože v těchto případech může být požadováno výživné i zpětně, tedy ještě před tím, než by bylo o výživné zažádáno u soudu (§ 922 OZ). Dalším příkladem může být i § 1805 odst. 2 OZ, který říká, že pokud by věřitel bez rozumného důvodu otálel s uplatněním svého práva na uhrazení dluhu, tak dlouho, že by úroky činily tolik, co jistina, pozbyl by tento věřitel právo požadovat další úroky. Až ve chvíli, kdy by uplatnil své právo u soudu, by mu další úroky náležely.

---

³³ HAMULEÁKOVÁ, Klára. In SVOBODA, Karel, ŠÍNOVÁ, Renáta, HAMULEÁKOVÁ, Klára a kol. *Civilní proces. Obecná část a sporné řízení*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 162.

³⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 10. 3. 2015, sp. zn. 29 Cdo 1319/2013.

³⁵ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 3. 2015, sp. zn. 22 Cdo 3160/2014.

4 Druhy žalob

Jak již bylo výše řečeno, žaloba slouží k ochraně porušených či ohrožených práv. Zásahy, které porušují či ohrožují naše subjektivní práva, mohou být různého druhu, a proto je nám poskytována ochrana prostřednictvím různých druhů žalob. Zákon vymezuje pouze některé konkrétní druhy žalob a další třídění pak nechává na teorii.

Žaloby můžeme členit podle různých kritérií – podle obsahu petitu, podle účinků, které mají být žalobou docíleny (konstitutivní, deklaratorní), podle právního důvodu žaloby (petitorní, posesorní)³⁶, ale mezi nejpoužívanější patří dělení podle toho, čeho se žalobce žalobou domáhá. Mezi základní druhy žalob můžeme zařadit návrhy statusové, žaloby na plnění a žaloby určovací. Zvláštním typem žaloby určovací je žaloba na určení právní skutečnosti, která se ale od určovací žaloby podstatně liší a musí být důkladně odlišována. Dalšími speciálními typy žalob jsou pak žaloby právotvorné, žaloby skupinové, žaloby procesní apod.³⁷ Přestože se zdá problematika druhů žalob nepřilíši složitá, situace se komplikuje ve chvíli, kdy pro úspěšné uplatnění svých práv před soudem je potřeba zvolit ten správný druh žaloby. Je důležité orientovat se v druzích žalob, protože špatným výběrem druhu žaloby může advokát klientovi prohrát celý spor před soudem.

Dřívější právní úprava upravující soudní řízení v soukromoprávních věcech obsahovala přímo ustanovení, ve kterém byly druhy žalob vyjmenovány, tedy alespoň ty nejčastější.³⁸ Ustanovení bylo pouze demonstrativní a konkrétní paragraf neupravoval všechny druhy žalob, kterými se dalo v soukromém právu ochránit svá práva. Zmiňoval se o těch nejdůležitějších, a to žalobě o osobním stavu (statusové), žalobě na plnění a žalobě určovací. Toto vymezení druhů žalob bylo ze zákona odstraněno novelou občanského soudního řádu zákonem č. 293/2013 Sb. Jediné, co v zákoně zůstalo, je zmínka o žalobě určovací.

4.1 Statusové návrhy

Návrhy statusové jsou upraveny především v ZŘS, tedy v zákoně, který stojí na jiných principech a upravuje, jak z názvu vyplývá, jiná řízení, než řízení upravená v OSŘ. Jedním z odlišných znaků je i skutečnost, že řízení upravená v ZŘS se zahajují návrhem nikoli žalobou

---

³⁶ WINTEROVÁ, Alena. In WINTEROVÁ, Alena, MACKOVÁ, Alena. a kol. *Civilní právo procesní. Část první: řízení nalézací*. 8. vydání. Praha: Leges, 2015, s. 201.

³⁷ HAMULÁKOVÁ, Klára. In SVOBODA, Karel, ŠÍNOVÁ, Renáta, HAMULÁKOVÁ, Klára a kol. *Civilní proces. Obecná část a sporné řízení*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 163–167.

³⁸ § 80 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád ve znění zákona č. 241/2013 Sb.

(§ 13 odst. 1, odst. 2 ZŘS). Proto je i dle odborných publikací vhodné označovat tyto druhy podání za statusové návrhy nikoliv jako doposud ze statusové žaloby.³⁹

Statusové návrhy se od jiných žalob liší především v tom, že rozhodnutí vydaná v řízení zahájeném tímto návrhem, jsou téměř vždy konstitutivní a jsou závazná nejen pro strany sporu, ale i pro všechny ostatní.⁴⁰ Rozhodnutí mají účinky *ex nunc*, tedy od nynějška do budoucna. Návrh slouží k „*autoritativní úpravě osobního statusu občana*“⁴¹. Statusové návrhy tedy neukládají účastníkům žádné povinnosti a rozhodnutí v řízení zahájeném těmito návrhy nejsou exekučními tituly. Prostřednictvím těchto návrhů se lze domáhat například určení a popření rodičovství, osvojení, rozhodnutí o omezení svéprávnosti fyzické osoby, vyslovení neplatnosti manželství, určení, zda tu vůbec manželství je či není, prohlášení za mrtvého apod.

4.2 Žaloba na plnění

Žaloba na plnění má na rozdíl od statusového návrhu deklaratorní charakter, rozhodnutí tedy pouze deklaruje povinnost, která tu již byla a nezakládá žádné nové skutečnosti. Deklarovanou povinností bude především povinnost, která žalovanému vyplývá ze zákona, z uzavřeného právního vztahu s žalobcem nebo z porušení povinnosti, kterou měl žalovaný plnit již dříve dobrovolně.⁴² Žaloba má tedy tzv. reparační charakter, protože směřuje k ochraně již porušeného práva.⁴³ Dalším charakteristickým znakem této žaloby je fakt, že rozhodnutí působí nikoli vůči všem, ale pouze mezi stranami sporu a působí *ex tunc*, nikoli *ex nunc*. Žalobou na plnění se snaží žalobce, aby byla žalovanému uložena povinnost něco vydat, něco konat nebo povinnost něčeho se zdržet či něco strpět.⁴⁴

Důležité je, aby petit, který žalobce navrhuje v této žalobě, byl dostatečně určitý, aby bylo znatelné, čeho se žalobce žalobou domáhá. Petit musí být vykonatelný, protože rozhodnutí je zároveň exekučním titulem, pokud nebude žalovaný plnit dobrovolně.⁴⁵ To znamená, že petit musí být formulován tak, aby bylo možné výkon rozhodnutí provést některým ze způsobů

---

³⁹ HAMULÁKOVÁ, Klára. In SVOBODA, Karel, ŠÍNOVÁ, Renáta, HAMULÁKOVÁ, Klára a kol. *Civilní proces. Obecná část a sporné řízení*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 164.

⁴⁰ Stejně tak rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 31. 3. 1937, sp. zn. Rv I 963/35.

⁴¹ WINTEROVÁ, Alena. *Žaloba v občanském právu procesním*. 1. vydání. Praha: Univerzita Karlova, 1979, s. 55.

⁴² WINTEROVÁ, Alena. In WINTEROVÁ, Alena, MACKOVÁ, Alena. a kol. *Civilní právo procesní. Část první: řízení nalézací*. 8. vydání. Praha: Leges, 2015, s. 203.

⁴³ ZAHRADNÍKOVÁ, Radka. In ZAHRADNÍKOVÁ, Radka a kol. *Civilní právo procesní*. 1. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013, s. 137.

⁴⁴ HAMULÁKOVÁ, Klára. In SVOBODA, Karel, ŠÍNOVÁ, Renáta, HAMULÁKOVÁ, Klára a kol. *Civilní proces. Obecná část a sporné řízení*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 164.

⁴⁵ Blíže viz SVOBODA, Karel. In SVOBODA, Karel, SMOLÍK, Petr, LEVÝ, Jiří, ŠÍNOVÁ, Renáta a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 287.

výkonu rozhodnutí, které jsou upravené v ustanovení § 258 OSŘ a dále pak specifikované v ustanovení § 276 a násl. OSŘ. Pokud tomu tak nebude a výkon rozhodnutí nebude odpovídat ani jednomu ze způsobů uvedených v § 258 OSŘ a vykonatelnost výroku nebude možné dovodit ani s přihlédnutím k povaze uložené povinnosti např. z odůvodnění rozhodnutí, soud takový návrh na nařízení výkonu rozhodnutí zamítne.⁴⁶ Žalobou na plnění je i žaloba, kterou se žalobce domáhá nahrazení projevu vůle. V případě této žaloby však není možné vzhledem k povaze rozhodnutí nařídit výkon takového rozhodnutí, protože projev vůle je nahrazen již vydáním samotného soudního rozhodnutí.⁴⁷

4.3 Žaloba určovací

Jednou z nejvíce komplikovaných žalob je žaloba určovací. Komplikovaných především kvůli požadavku naléhavého právního zájmu, který je výslovně uveden i v ustanovení § 80 OSŘ, který uvádí, že „*Určení, zda tu právní poměr nebo právo je či není, se lze žalobou domáhat jen tehdy, je-li na tom naléhavý právní zájem.*“ Naléhavý právní zájem je neurčitý právní pojem, který je bohatě rozpracován nejen právní teorií, ale především i soudní judikaturou. Nejčastěji je problematika určovací žaloby řešena v závislosti na žalobu na plnění, a proto této problematice bude věnována samostatná kapitola níže.

Stejně jako žaloba na plnění má rozhodnutí vydané v řízení zahájeném určovací žalobou pouze deklaratorní účinky a je závazné pouze mezi účastníky sporu. Rozhodnutí působí tzv. *ex tunc*.⁴⁸ Přestože píší, že rozhodnutí je formálně deklaratorní, a judikatura i teorie toto potvrzují, může se stát, že rozhodnutí soudu bude fakticky konstitutivní, a to například v situaci, kdy nebude zcela jisté, zda jednostranné rozhodnutí soudu o žalobě na určení skutečně dokázalo sporný stav vyřešit takovým způsobem, aby přesně odpovídalo stavu, který tu již byl v minulosti. Konkrétně, je zde otázka, zda soud dokáže přesně určit průběh sporné hranice pozemků v terénu, aniž by vzhledem k určité odchylce v katastrálních mapách, přesně stanovil úplně totožné vytyčení hranice mezi pozemky, jak tu byla již v minulosti. Formálně by pak takovéto rozhodnutí bylo deklaratorní, protože soud ani nemá pravomoc k tomu, aby vydával konstitutivní rozhodnutí o určení, ale fakticky by se jednalo o rozhodnutí konstitutivní, pokud by zde ovšem nebyly takové důkazní prostředky, které by jakékoli odchýlení od určení hranice,

---

⁴⁶ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 3. 2007, sp. zn. 20 Cdo 1151/2006 a usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 9. 2010, sp. zn. 20 Cdo 991/2009.

⁴⁷ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 4. 2005, sp. zn. 20 Cdo 813/2004.

⁴⁸ HAMULÁKOVÁ, Klára. In SVOBODA, Karel, ŠÍNOVÁ, Renáta, HAMULÁKOVÁ, Klára a kol. *Civilní proces. Obecná část a sporné řízení*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 166.

jaké bylo v minulosti, vylučovaly.⁴⁹ Přesněji řečeno, v tomto případě by se nejednalo o spor o určení průběhu hranice, ale žalobce by se domáhal stanovení nové hranice mezi pozemky.⁵⁰

Na rozdíl od žaloby na plnění, žaloby určovací nemohou být exekučně vymahatelné, protože samotný výrok nezakládá žádné nové skutečnosti a nezakládá účastníkům žádná nová práva ani povinnosti.⁵¹

Určovací žaloba je žalobou preventivní, kdy se předpokládá, že žalobci stačí pouhé určení, že tu právo či právní vztah je nebo není a v důsledku toho již budou účastníci právního vztahu dále plnit z tohoto právního vztahu dobrovolně. Preventivní charakter žaloby může zůstat naplněn i přesto, že k porušení práv a povinností, které jsou předmětem žaloby, již došlo.⁵² V závislosti na tom, zda žalujeme na určení, že určitý právní vztah či právo existuje nebo neexistuje, můžeme rozlišovat pozitivní/kladné a negativní/záporné žaloby určovací.⁵³ Pozitivní určovací žalobou je například žaloba na určení existence práva odpovídajícího věcnému břemeni. Negativní žaloba na určení může znít na určení neplatnosti odvolání z funkce⁵⁴ nebo na určení neplatnosti rozvázání pracovního poměru.⁵⁵ Příkladem negativní určovací žaloby může být i určení, že žalobce není povinen žalovanému zaplatit určitou částku za dodání zboží z určitého dne fakturované konkrétním daňovým dokladem. Takovouto negativní určovací žalobou se snaží žalobce vyjasnit právní vztahy mezi účastníky, aby nadále nezůstával v nejistotě a zamezit do budoucna žalovanému, aby se úspěšně domáhal žalobou na plnění splnění téže povinnosti.⁵⁶

Pokud jsem zmínila žalobu na určení neplatnosti rozvázání pracovního poměru, je na místě říci, že existuje určitá kategorie určovacích žalob, které jsou předpokládány zvláštními zákony a pro jejich úspěšné vyřízení nemusí žalobce tvrdit a prokazovat naléhavý právní zájem.⁵⁷ Jedná se například právě o žalobu na určení neplatnosti rozvázání pracovního poměru, která je předpokládána zákoníkem práce.⁵⁸ O těchto žalobách bude ještě pojednáno níže. Přesto

---

⁴⁹ Více viz BAUDYŠ, Petr. K naléhavému právnímu zájmu na určení průběhu vlastnické hranice pozemku. *Soudní rozhledy*, 2003, roč. 9, č. 11, s. 369–372.

⁵⁰ Blíže viz TĚGL, Petr. Ještě k žalobám na ochranu vlastnického práva podle nového občanského zákoníku. *Právní rozhledy*, 2013, roč. 19, č. 9, s. 333–336.

⁵¹ PUŽMAN, Josef. *Žaloby a žalobní petity – Systém*. Praha: Knihovna v Úvalech, 1933, s. 373–374.

⁵² Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 14. 11. 2002, sp. zn. 21 Cdo 630/2002.

⁵³ WINTEROVÁ, Alena. In WINTEROVÁ, Alena, MACKOVÁ, Alena, a kol. *Civilní právo procesní. Část první: řízení nalézací*. 8. vydání. Praha: Leges, 2015, s. 204.

⁵⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 7. 10. 2013, sp. zn. 21 Cdo 2355/2012.

⁵⁵ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 6. 9. 2011, sp. zn. 21 Cdo 2494/2010.

⁵⁶ Blíže SVOBODA, Karel. *Negativní určovací žaloba*. [online] Právní rádce – IHNEC.cz, 22. leden 2008 [cit. 10. května 2017]. Dostupné na <<http://pravniradce.ihned.cz/c1-22809880-negativni-urcovaci-zaloba>>.

⁵⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. 4. 2009, sp. zn. 21 Cdo 1118/2008.

⁵⁸ Ustanovení § 72 zákona č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů.

žsem tuto žalobu zmínila jako příklad negativní žaloby podle ustanovení § 80 OSŘ, a to z toho důvodu, že jestliže byla dána např. výpověď zaměstnanci osobou, která není jeho zaměstnavatelem, musí se domáhat zaměstnanec určení neplatnosti rozvázání pracovního poměru právě přes určovací žalobu dle § 80 OSŘ, a nikoliv dle zákoníku práce, protože takováto žaloba nesplňuje podmínky stanovené v konkrétním ustanovení zákoníku práce.⁵⁹

Jak již několikrát judikoval Nejvyšší soud, určovací žaloba má sloužit především potřebám praktického života a nemá být využívána pouze ke zbytečnému rozmnožování dalších sporů. Z toho důvodu má být zamítána určovací žaloba, pokud je tu možnost žalovat na plnění a není zde dán předpoklad, že vyřešením žaloby určovací se předejde dalšímu sporu v podobě žaloby o plnění.⁶⁰

Již Nejvyšší soud ČSR ve svém rozsudku ze dne 24. 2. 1971, sp. zn. 2 Cz 8/71 uvedl, že *„Naléhavý právní zájem na určení je dán zejména tam, kde by bez tohoto určení bylo ohroženo právo žalobce, nebo kde by se bez tohoto určení jeho právní postavení stalo nejistým.“*

Žalobou určovací se lze domáhat určení existence či neexistence pouze práva či právního vztahu k již existující věci. Proto nemůže být úspěšná žaloba, která se domáhá určení průběhu vlastnické hranice pozemku. Zprvce se jedná o určení skutečnosti nikoliv o určení existence nebo neexistence práva či právního vztahu.⁶¹ Zadruhé ani žaloba na určení skutečnosti by se v tomto případě nedala využít, samotná hranice pozemku nemůže být předmětem sporu, protože není věcí v právním smyslu a neexistuje ustanovení zákona, které by výslovně takovouto žalobu upravovalo. Správně by žaloba měla znít na určení vlastnictví k předmětnému pozemku, popř. žalobu na zdržení se zásahu do vlastnického práva k pozemku. V takovém řízení se pak o průběhu hranice pozemku bude rozhodovat nepřímě.⁶²

Žalobou určovací lze určit za existující či neexistující pouze právní poměr či práva, která tu jsou nebo nejsou v aktuálním čase, tedy čase přítomném. Výrok rozhodnutí nesmí být formulován do minulého času. Výrok tedy nesmí znít na určení, že právní poměr zanikl, ale naopak musí znít tak, že právní poměr neexistuje.⁶³

Soudní judikatura odpověděla i na otázku možnosti vydání rozsudku pro zmeškání v případě žaloby na určení. Podmínky určené pro to, aby takovýto rozsudek byl vydán, jsou zcela jasné, ale byla řešena otázka, zda proti vydání takového rozsudku nestojí pravidla

---

⁵⁹ Např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 14. 11. 2013, sp. zn. 21 Cdo 3250/2012, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 6. 3. 2007, sp. zn. 21 Cdo 1057/2006.

⁶⁰ Např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. 6. 2010, sp. zn. 21 Cdo 1779/2009.

⁶¹ Viz níže Kapitola 5.4.

⁶² SPÁČIL, Jirí. O žalobě na určení průběhu hranice mezi pozemky. Ad Notam, 2001, roč. 7, č. 2, s. 35-36

⁶³ PUŽMAN, Josef. Žaloby a žalobní petity – Systém. Praha: Knihtiskárna v Úvalech, 1933, s. 374.

upravená v ustanovení § 153b odst. 3 OSŘ. Především to, zda se nejedná o řízení, kde by povaha věci nepřipouštěla uzavřít a schválit smír. Nejvyšší soud jednoznačně řekl, že samotná skutečnost, že se jedná o řízení o žalobě na určení, nevylučuje možnost uzavření a schválení smíru a tím ani možnost vydání rozsudku pro zmeškání.⁶⁴ Stejně jako u jiných typů žalob se bude proto posuzovat samotná povaha věci a možnost uzavření a schválení smíru v takové věci. To samé se dá říct i pro rozsudek pro uznání, kde kromě jiných podmínek musí být též splněno to, že povaha věci, o které se vede řízení, nesmí vylučovat uzavření a schválení smíru.

Ne zcela jednotný je pohled na vliv podání žaloby určovací na běh promlčecí lhůty. Dle právní praxe v období platnosti předchozího občanského zákoníku č. 40/1964 Sb. podání určovací žaloby nemělo žádný vliv na běh promlčecí lhůty.⁶⁵ Přestože nový občanský zákoník přejímá stejnou dikci ustanovení jako starý občanský zákoník, existuje zde i judikatura, která zastává opačný názor. Vychází především z toho, že podání žaloby na určení je schopné stavět běh promlčecí lhůty, pokud žalobce nemá možnost podat žalobu na plnění. Judikatura právě toto označila za naléhavý právní zájem žalobce.⁶⁶ Takového účinku bude mít pouze pozitivní žaloba na určení, protože domáhá-li se někdo určení, že právní vztah nebo právo netrvá nebo neexistuje, naléhavý právní zájem na určení z důvodu stavění promlčecí lhůty, zde evidentně dovozen nebude. Tento názor bych zastávala i v dnešní době, jelikož je praktický především v situacích, kdy právo na náhradu škody nelze uplatnit žalobou na plnění, protože není známa konkrétní výše vzniklé škody, ale již běží promlčecí lhůta k uplatnění tohoto práva. Nelze-li tedy podat žalobu na plnění, ale žalobu určovací možné podat je, v takovémto případě by žaloba na určení měla být schopna stavět běh promlčecí lhůty. Naopak názory, které takovýto vliv žaloby určovací na běh promlčecí lhůty vylučují, nejsou dostatečně odůvodněné.⁶⁷

4.3.1 Věcná legitimace

Jak se projevuje nejen v judikatuře Nejvyššího soudu, problémem může být i záměna požadavku naléhavého právního zájmu s věcnou aktivní legitimací.⁶⁸ Věcnou aktivní legitimaci má osoba, která je účastníkem sporného právního vztahu či práva, které je předmětem žaloby a také ten, jehož právní sféry se sporný vztah či právo týká. To znamená, že žalobu určovací může podat i osoba, která se původního právního vztahu vůbec neúčastnila. Příkladem může

⁶⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 4. 1. 2006, sp. zn. 30 Cdo 641/2005.

⁶⁵ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 7. 9. 2011, sp. zn. 28 Cdo 1681/2011.

⁶⁶ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 29. 11. 1921, sp. zn. Rv I 720/21.

⁶⁷ DVORÁK, Bohumil. In LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský soudní řád (§ 1 až 250l). Řízení sporné. Praktický komentář*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2016, s. 330-331.

⁶⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 3. 4. 2002, sp. zn. 21 Cdo 679/2001.

být situace, kdy určitá osoba podá žalobu na určení vlastnického práva k nemovitosti svědčící jiné osobě, protože vůči této osobě bude chtít žalobce zahájit vykonávací, popř. exekuční řízení prodejem nemovité věci. Naléhavý právní zájem žalobce se tedy odvozuje ze skutečnosti, že samotné určení vlastnického práva konkrétní osoby je pro tuto osobu nutné k tomu, aby mohla uplatnit své vykonatelné pohledávky. Žalobu určovací může takováto osoba podat pouze v případě, že požadovaného uspokojení se nedá dosáhnout jiným způsobem, například podáním odpůrcí žaloby dle ustanovení § 589 a násl. OZ.⁶⁹

V případě věcné legitimace je potřeba rozlišovat pozitivní a negativní určovací žalobu. V případě pozitivní určovací žaloby je nutné, aby zde byla dána věcná legitimace jak z procesního hlediska, tak i z toho hmotněprávního. Procesněprávní věcná legitimace vychází z naléhavého právního zájmu, zatímco hmotněprávní z existence konkrétního hmotněprávního vztahu či práva. Naopak u negativní žaloby určovací je požadována pouze procesněprávní věcná legitimace, protože o neexistenci hmotněprávního poměru má právě soud na základě podané žaloby rozhodnout. To znamená, že pro prokázání věcné legitimace v případě negativní určovací žaloby stačí žalobci prokázat naléhavý právní zájem na určení.⁷⁰

4.3.2 Naléhavý právní zájem

Věcná legitimace však není jediným předpokladem pro to, aby byla určovací žaloba úspěšná. Naléhavý právní zájem pak ukazuje, zda je právě žaloba určovací, tím vhodným prostředkem pro ochranu žalobcova konkrétního subjektivního práva.⁷¹ To, že je dána aktivní věcná legitimace ještě automaticky neznamená, že je dán i naléhavý právní zájem. To platí i opačně. Na druhou stranu, pokud nebude žalobce aktivně věcně legitimovaný, nemůže mít ani naléhavý právní zájem na určení. Naléhavý právní zájem a aktivní věcná legitimace tedy nejsou synonyma a musí být důsledně odlišována.⁷²

Stejně jako ve většině jiných řízení probíhajících podle OSŘ, i zde má žalobce břemeno tvrzení a břemeno důkazní. Pokud chce být žalobce ve sporu úspěšný, musí především tvrdit, že na určení je naléhavý právní zájem a toto tvrzení musí též podložit důkazy. Soud je povinen žalobce o této jeho povinnosti poučit, a to nejen dle § 5 OSŘ, ale hlavně dle § 118a OSŘ. Pokud by se tak nestalo, řízení by bylo zatíženo tzv. jinou vadou, která by mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci a žalobce by měl možnost napadnout takovéto rozhodnutí řádným

⁶⁹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 14. 10. 2015, sp. zn. 30 Cdo 1975/2015.

⁷⁰ WINTEROVÁ, Alena. *Žaloba v občanském právu procesním*. 1. vydání. Praha: Univerzita Karlova, 1979, s. 67.

⁷¹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 4. 2011, sp. zn. 22 Cdo 1850/2009.

⁷² Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 7. 2010, sp. zn. 28 Cdo 3889/2008.

opravným prostředkem.⁷³ Na druhou stranu, poučovací povinnost soudu není bezbřehá, limity můžeme najít dokonce i v judikatuře Ústavního soudu, konkrétně v nálezu Ústavního soudu ze dne 25. 6. 1997, sp. zn. I. ÚS 63/96, kdy kromě toho, že Ústavní soud řekl, co všechno patří do poučovací povinnosti soudů, uvedl, že „*Do poučovací povinnosti tedy nepatří návod, co by účastník měl nebo mohl v daném případě dělat, aby dosáhl žádaného účinku, ale jen pomoc k tomu, aby mohl zákonem stanoveným způsobem dát najevo, co hodlá v řízení učinit.*“. V našem konkrétním případě to znamená, že soud nemá povinnost poučovat žalobce, aby např. změnil znění petitu, tak aby byla určovací žaloba úspěšná.⁷⁴

Již výše jsem zmínila, že určovací žaloba má být pro nedostatek naléhavého právního zájmu zamítnuta⁷⁵, objevují se ale i názory, že požadavek naléhavého právního zájmu je zvláštní procesní podmínkou, pro jejíž nedostatek by mělo být řízení zastaveno. Zastánci této teorie vycházejí především ze skutečnosti, že učení o nároku na právní ochranu, ze kterého vychází naše pojetí naléhavého právního zájmu, je již překonané.⁷⁶ Osobně se přikláním spíše k názoru, že určovací žaloba, u níž není dán naléhavý právní zájem na určení, má být zamítnuta, nikoliv že by mělo být zastaveno řízení pro nedostatek procesní podmínky. Požadavek naléhavého právního zájmu nepovažuji za procesní podmínku řízení dle ustanovení § 104 OSŘ, protože naléhavý právní zájem považuji za náležitost určovací žaloby. Dokonce i samotní autoři tohoto názoru jsou si vědomi faktu, že judikatura českých soudů naléhavý právní zájem za procesní podmínku nepovažuje.⁷⁷

Co se týče samotného posouzení existence naléhavého právního zájmu, musí ho soud posuzovat podle stavu, který je v době vyhlášení rozhodnutí. To vyplývá především z ustanovení § 154 odst. 1 OSŘ, který obecně říká, že pro rozsudek je rozhodující stav v době jeho vyhlášení. Platí to tedy i pro posouzení, zda tu naléhavý právní zájem na určení je či není. V průběhu řízení se totiž může stát, že naléhavý právní zájem na určovací žalobě teprve nastane nebo naopak může pominout.⁷⁸ Příkladem by mohla být situace, kdy žalovaný v průběhu řízení o určovací žalobě uzná žalobcův nárok, například uzná, že konkrétní právní poměr skutečně vznikl.

---

⁷³ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. 3. 2006, sp. zn. 21 Cdo 2174/2005.

⁷⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 3. 2002, sp. zn. 30 Cdo 143/2002.

⁷⁵ SVOBODA, Karel. In SVOBODA, Karel, SMOLÍK, Petr, LEVÝ, Jirí, ŠÍNOVÁ, Renáta a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 289.

⁷⁶ DVORÁK, Bohumil. In LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský soudní řád (§ 1 až 250l). Řízení sporné. Praktický komentář*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2016, s. 328–329.

⁷⁷ Tamtéž.

⁷⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 3. 2010, sp. zn. 22 Cdo 506/2008.

Za zmínění stojí i rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 18. 7. 2007, sp. zn. 28 Cdo 2385/2007, kde Nejvyšší soud uvedl, že v případě, kdy hlavním cílem podání určovací žaloby, v tomto konkrétním případě se jednalo o žalobu na určení vlastnického práva, je poškození někoho jiného, jedná se o šikanózní výkon práva a jako takový bude mít za následek absenci naléhavého právního zájmu na určení.⁷⁹ Za šikanózní výkon práva se nepovažuje situace, kdy se žalobce domáhá vůči osobě v dobré víře určení vlastnického práva k nemovitosti, u které není zapsán v katastru nemovitostí jako vlastník, ač jím ve skutečnosti je. Soudy takového žalobce, který si včas nezažádal o zápis změny vlastnictví v katastru nemovitostí a poté těsně před vypršením vydržecí lhůty podá určovací žalobu, nepovažují za osobu uplatňující svá práva v rozporu s dobrými mravy. Takové jednání, pokud by se nevyskytly žádné další mimořádné okolnosti, je považováno za jednání, které není šikanózní.⁸⁰ Šikanózní výkon práva si dokáží představit v případě, kdy prodávající prodá kupujícímu nemovitost, u které je v katastru nemovitostí veden jako vlastník nemovitosti a kupující je tedy i vzhledem ke všem dalším okolnostem v dobré víře, že prodávající je oprávněn předmětnou nemovitost prodat. Ve skutečnosti je ale vlastníkem nemovitosti třetí osoba, která je s prodávajícím domluvena na určitém postupu, kdy tato třetí osoba o prodeji samozřejmě ví a těsně před uplynutím lhůty pro vydržení nemovitosti uplatní své právo u soudu, a to právě skrze určovací žalobu. Nejenže by byla taková žaloba zamítnuta pro nedostatek naléhavého právního zájmu z důvodu šikanózního výkonu práva, ale jednalo by se též o podvod dle ustanovení § 209 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů. Přestože v zákoně č. 40/1946 Sb., občanský zákoník nebyla výslovně uvedena zásada, že zjevné zneužití práva nepoživá ochrany, byla tato zásada vyjudikována Nejvyšším soudem a plně respektována.⁸¹ Dnes máme tuto zásadu zakotvenou v občanském zákoníku, a to konkrétně v ustanovení § 8 OZ.

Jak již bylo výše uvedeno, naléhavý právní zájem není dán ani v případě, že žalobce ví, že přestože by byl právní vztah určovací žalobou určen jako existující, žalovaný by ani tak v budoucnosti své smluvní závazky neplnil dobrovolně. Právní postavení žalobce by tak bylo stále nejisté a nepředěšlo by se tím ani dalším sporům. Z toho důvodu judikatura dovodila, že naléhavý právní zájem zde nemůže být dán.⁸² Příkladem může být situace, kdy účastníci mají mezi sebou spor, zda určitá smlouva existuje nebo neexistuje (například z důvodu odstoupení od smlouvy, promlčení apod.). Účastník právního vztahu podá žalobu na určení existence

---

⁷⁹ Stejně tak rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 4. 5. 1999, sp. zn. 22 Cdo 471/99.

⁸⁰ Usnesení Ústavního soudu ze dne 10. 12. 2008, sp. zn. I. ÚS 2916/07.

⁸¹ Např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 7. 9. 2004, sp. zn. 22 Cdo 1567/2004.

⁸² Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. 1. 2011, sp. zn. 33 Cdo 4808/2008.

právního vztahu, přestože je z předchozího jednání žalovaného jisté, že žalovaný nebude plnit ze smlouvy ani v případě, kdy právní vztah bude určen soudním rozhodnutím za existující. Na takovémto určení nemůže mít žalobce naléhavý právní zájem a žaloba by měla být zamítnuta.

Takové žaloby na určení, kde je shledán nedostatek naléhavého právního zájmu na určení, budou mít pak za následek zamítnutí žaloby. Dle přílehlavé judikatury Nejvyššího soudu, konkrétně rozsudku ze dne 4. 10. 2001, sp. zn. 22 Cdo 1772/2000, soud, dospěje-li k názoru, že zde není dán naléhavý právní zájem, nebude takovou žalobu přezkoumávat po věcné stránce, neboť přezkum žaloby po věcné stránce právě naléhavý právní zájem předpokládá. Bylo by proto nesmyslné pokračovat s posouzením věcné stránky žaloby. V případě odvolání proti takovémuto rozhodnutí nesmí odvolací soud přezkoumat po věcné stránce skutková zjištění soudu prvního stupně, neboť ten nezamítal žalobu proto, že tu byly nedostatky nebo rozpory ve skutkových zjištěních, ale kvůli tomu, že dospěl k právnímu názoru, že zde není dán naléhavý právní zájem, konkrétně např. zde byla možnost žalovat danou věc přes žalobu na plnění nebo soud dospěl k závěru, že přestože by byl právní vztah žalobce vůči žalovanému postaven na jisto, žalovaný by přesto neplnil dobrovolně a žaloba na určení by tak neplnila svůj preventivní charakter.⁸³

4.3.3 Neplatnost právního jednání a duplicitní zápisy

Ohledně neplatnosti právního jednání je známo, že neplatnost je důsledkem vad právního jednání, které jsou zákonem specifikovány a tímto následkem sankcionovány. Určení neplatnosti právního jednání tedy není to samé, co určení neexistence právního vztahu, popř. práva. Právní jednání může předcházet vzniku právního vztahu nebo práva. Proto je otázka určení platnosti, popř. neplatnosti právního úkonu pouze předběžnou otázkou ve vztahu k posouzení existence konkrétního právního vztahu či práva. Pokud je tedy možnost žalovat přímo na určení existence či neexistence samotného právního vztahu, popř. práva, nebude dán naléhavý právní zájem na určení platnosti či neplatnosti právního jednání mu předcházejícímu.⁸⁴ V případě určení neplatnosti právního jednání je nutné dodat, že se nejedná

---

⁸³ Stejně tak rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. 4. 2010, sp. zn. 30 Cdo 4878/2008, popř. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 2. 12. 2003, sp. zn. 30 Cdo 1381/2002.

⁸⁴ Např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. 1. 2012, sp. zn. 32 Cdo 2411/2010, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 8. 2012, sp. zn. 32 Cdo 3962/2010, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 9. 11. 2011, sp. zn. 21 Cdo 1229/2010, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 14. 6. 2012, sp. zn. 30 Cdo 1510/2012.

o obecnou žalobu určovací, ale o určovací žalobu na určení právní skutečnosti, jejíž odlišnosti jsou rozebírány v následující kapitole.

Co se týče tzv. duplicitních zápisů v katastru nemovitostí, zde platí dle ustálené soudní judikatury, že pokud má žalobce možnost se svého práva domoci pozitivní určovací žalobou, nebude tu dán naléhavý právní zájem na negativní určovací žalobě. Negativní určovací žaloba, tedy určení, že žalobce není vlastníkem konkrétní nemovitosti, není dostatečně určitá a nevyovídá nic o tom, kdo tedy vlastníkem nemovitosti ve skutečnosti je. Naopak pozitivní určovací žaloba konkrétně určí, kdo je vlastníkem určité nemovitosti. Nevystanou zde tedy žádné pochybnosti o vlastnictví a právní postavení osob je postaveno na jistotu. Tento přístup je zaveden především kvůli Katastrálním úřadům, které změnu vlastnictví v katastru nemovitostí nezapíší na základě rozhodnutí vydaném v řízení zahájeném negativní určovací žalobou, ale právě naopak na základě rozhodnutí, resp. výroku v řízení zahájeném pozitivní určovací žalobou. Z výše uvedeného lze tedy dovodit, že žalobce nemůže mít v případě negativní určovací žaloby naléhavý právní zájem na určení, protože rozhodnutí vydané v takovémto řízení nebude použitelným titulem k zápisu změny, popř. výmazu duplicitního zápisu v katastru nemovitostí.⁸⁵ Výše uvedené samozřejmě neplatí jen pro tzv. duplicitní zápisy v katastru nemovitostí, ale pro jakékoliv situace, kdy negativní určovací žaloba nemůže vytvořit podklad pro vyjasnění právních vztahů mezi účastníky a je zde možnost podat pozitivní určovací žalobu.⁸⁶

V neposlední řadě je důležité zmínit i zcela nový nálezn Ústavního soudu ze dne 11. 7. 2017, sp. zn. I. ÚS 1440/14, který v podstatě říká, že pokud nemá žalobce jinou možnost, jak se domoci právní ochrany než skrze negativní žalobu určovací, nemůže být jeho žaloba zamítnuta pro nedostatek naléhavého právního zájmu s odůvodněním, že by taková žaloba nevytvářela překážku věci rozsouzené pro žalobu na plnění a tím pádem by nesplňovala svůj preventivní charakter.

4.3.4 Žaloba určovací ve vztahu k žalobě na plnění

Vzájemný vztah žaloby na plnění a žaloby určovací je jednou z neproblematičtějších otázek v civilním soudním řízení a zatím na něj není jednotného názoru v judikatuře ani v právní teorii. Jedná se především o problematiku, zda má žalobce naléhavý právní zájem na určení v případě, že má možnost žalovat přímo na plnění a za druhé jde o skutečnost, zda

---

⁸⁵ Např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. 4. 2003, sp. zn. 22 Cdo 1875/2002, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 6. 2004, sp. zn. 22 Cdo 1953/2003.

⁸⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 17. 8. 2005, sp. zn. 26 Cdo 1391/2004.

pravomocný rozsudek o žalobě na plnění vytváří pro žalobu na určení, která by vycházela ze stejného skutkového stavu, překážku věci zahájené a následně i překážku věci rozsouzené.

Jak bylo již výše zmíněno, žaloba určovací je považována za preventivní způsob ochrany subjektivních soukromých práv. Preventivní především proto, že zde nastala určitá situace, kdy ještě nemůžeme použít na svoji ochranu přímo žalobu na plnění, protože nedošlo k samotnému porušení právního vztahu nebo práva, ale již se zde vyskytla nutnost ochránit žalobce, a to například proto, aby jeho právní postavení nebylo nadále nejistým.⁸⁷ V zásadě by to mělo znamenat, že pokud již byl porušen právní vztah nebo právo a je zde možnost žalovat na plnění, měla by se použít žaloba na plnění a nikoliv žaloba na určení. V takovém případě pak zpravidla soudy žalobu na určení zamítají, jelikož zde není dán naléhavý právní zájem na určení z toho důvodu, že je zde možnost žalovat na plnění.⁸⁸ Takovouto praxi potvrzuje i stanovisko pléna Ústavního soudu ze dne 1. 11. 2005, sp. zn. Pl. ÚS – st. 21/05, které říká, že *„Jakmile totiž bylo právo již porušeno, nemá preventivní ochrana postavení žalobce žádného smyslu, neboť jejím prostřednictvím již v zásadě nelze spory, které by o ně mohly v budoucnu vzniknout nebo jejichž vznik již bezprostředně hrozí, odvrátit...Stále platí, že naléhavý právní zájem na určení, zda tu právo je či není, není dán tam, kde se lze domáhat plnění.“*

Zdá se tedy, že požadavek naléhavého právního zájmu tu vytváří určitou posloupnost žalobních nároků, kterými je možné chránit subjektivní práva. Možnost podání žaloby na plnění, ve většině případů vylučuje podání žaloby určovací a možnost podání žaloby na určení existence či neexistence právního vztahu, popř. práva následně vylučuje podání žaloby na určení platnosti či neplatnosti právního jednání.⁸⁹

Výše uvedený postup ale není vždy tím správným postupem. V situaci, kdy bylo již právo či právní vztah porušen a byla by tu tak otevřena možnost pro uplatnění žaloby na plnění, judikatura dovodila, že i v takovémto případě by byl dán naléhavý právní zájem na určení, pokud by žalobou na určení bylo dostatečně najisto postaveno právní postavení žalobce, popř. že by určovací žaloba účinněji než jiné právní prostředky vystihovala obsah a povahu příslušného právního vztahu a předešlo by se tak dalším sporům.⁹⁰ Pokud by tedy žalobce prokázal, že pravomocné rozhodnutí o žalobě určovací samo o sobě vyřeší spory vzniklé mezi stranami a předejde podání žaloby na plnění, soud by neměl určovací žalobu zamítat

---

⁸⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 5. 2011, sp. zn. 23 Cdo 4535/2009, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 3. 2007, sp. zn. 28 Cdo 195/2007, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 6. 2007, sp. zn. 28 Cdo 783/2007.

⁸⁸ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 7. 3. 2007, sp. zn. 29 Odo 1332/2005.

⁸⁹ JIRSA, Jaromír. In JIRSA, Jaromír a kol. *Občanské soudní řízení (soudcovský komentář). Kniha II. § 79-180 občanského soudního řádu*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2016, s. 30–31.

⁹⁰ Např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 4. 7. 2006, sp. zn. 26 Cdo 660/2005, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 2. 2001, sp. zn. 29 Cdo 2349/99, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 14. 3. 2003, sp. zn. 21 Cdo 1419/2002.

pro nedostatek naléhavého právního zájmu. Jinak řečeno dle rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 28. 11. 2001, sp. zn. 20 Cdo 450/2000 „*Sama možnost žaloby o plnění [§ 80 písm. b) občanského soudního řádu] splnění podmínky naléhavého právního zájmu na určení práva nebo právního vztahu [§ 80 písm. c) občanského soudního řádu] nevyklučuje.*“⁹¹ Stejně tak by neměl zamítnout žalobu určovací, pokud žaloba na plnění neřeší celý obsah a dosah sporného právního vztahu nebo práva.⁹²

Druhou velice problematickou otázkou je ta skutečnost, že dle dosavadní soudní praxe podání žaloby na plnění a následně pak pravomocný rozsudek o této žalobě vytváří překážku věci zahájené a věci rozsouzené pro žalobu určovací vycházející z téhož skutkového základu. Samotné rozhodnutí o žalobě na plnění v sobě zahrnuje v podstatě i rozhodnutí o určovací žalobě, protože jak již bylo zmíněno výše, určení existence či neexistence právního vztahu či práva je pro soud jedna z prvních otázek, která musí být vyřešena jako předběžná otázka, než bude vydáno rozhodnutí o žalobě na plnění.⁹³ Tato praxe však není přijímána bez výhrad a již i v judikatuře se projevuje snaha o překonání tohoto ustáleného postupu soudů.

Je namístě zmínit, že již i soudní praxe ustoupila od automatického zastavování řízení o žalobě určovací v případě, že již existuje pravomocné rozhodnutí o žalobě na plnění, vycházející ze stejného skutkového základu jako určovací žaloba. Je tomu tak ale pouze ve specifických situacích, kdy má soud za to, že rozhodnutím o žalobě na plnění nebyl „*zcela vypořádán právní vztah založený ve sporu o plnění na řešení předběžné otázky*“.⁹⁴ Tuto změnu přístupu soudů můžeme sice považovat za posun k lepšímu, ale ani tento postup není zcela správný.

Především v právní teorii bylo již několikrát poukazováno na odklon soudní praxe od tradičního vymezení předmětu sporu. Samotné vymezení předmětu sporu pak považují za nejdůležitější vodítko k vyřešení vztahu prejudiciality žaloby na plnění a žaloby určovací. Překážka věci zahájené bude dána v případě totožnosti předmětu řízení mezi těmiž osobami. Předmět řízení je vymezen žalobním petitem a jeho skutkovým odůvodněním. Právní nauka vychází ze skutečnosti, že žaloba na plnění a žaloba určovací nemají totožný předmět řízení a nemohou tak pro sebe vzájemně vytvářet překážku věci zahájené, popř. rozsouzené. Je tedy zřejmé, že zde nebude dána totožnost předmětu řízení v případě, kdy žalobou na plnění se žalobce dožaduje, aby byla žalovanému uložena konkrétní povinnost, zatímco žalobou

---

⁹¹ Stejně tak rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11. 1. 2011, sp. zn. 21 Cdo 3820/2009.

⁹² Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 5. 2011, sp. zn. 30 Cdo 3378/2009.

⁹³ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. 2. 2014, sp. zn. 33 Cdo 4218/2013, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 4. 2011, sp. zn. 22 Cdo 1907/2010, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 12. 12. 2001, sp. zn. 20 Cdo 2931/99.

⁹⁴ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 6. 2014, sp. zn. 31 Cdo 2740/2012.

určovací se pouze určuje existence či neexistence právního vztahu či práva. Totožnost předmětu řízení zde není dána, protože ve výroku rozhodnutí je rozhodnuto o odlišných nárocích.⁹⁵

Soudní praxe se tedy odchýlila od ustáleného vymezení předmětu sporu, kdy překážku věci zahájené, popř. překážku věci rozsouzené spatřují již v řízeních, která vycházejí z téhož skutkového základu mezi týmiž účastníky.

Nynější postup soudní praxe navíc odporuje i zákonu, konkrétně § 159a OSŘ, kdy právní moc přiznává nejen výroku soudního rozhodnutí, ale též i části odůvodnění, v případě, kdy je v odůvodnění řešena předběžná otázka. Tento postup by však znamenal, že řešení předběžné otázky v rámci jednoho řízení by mělo být závazné pro vyřešení stejné předběžné otázky v úplně jiném řízení mezi týmiž účastníky. To je však vyloučené.⁹⁶ Takový postup by vyžadoval řešení dalších navazujících problémů, například vyřešení otázky možnosti podání odvolání, popř. dalších opravných prostředků pouze proti důvodům rozhodnutí, což je nyní dle § 202 odst. 3 OSŘ nepřijatelné.⁹⁷

Na tento problém reagoval již i Ústavní soud, a to v nálezu ze dne 10. 7. 2008, sp. zn. II. ÚS 2742/07, kde uvedl, že pokud soudy posuzují stejnou předběžnou otázku, která již byla řešena v jiném řízení, musí být řešení této předběžné otázky v novém řízení zohledněno. Tedy nikoliv přejímáno, ale pouze zohledněno. V případě, že se chce soud odchýlit od již vyřešené předběžné otázky, musí být vše náležitě odůvodněno, protože se zde zasahuje do legitimního očekávání účastníků, že stejná předběžná otázka bude řešena stejně. Dle mého názoru je zde správně vyjádřen názor, že řešení předběžné otázky v rámci žaloby na plnění nenabývá právní moci, protože právní moci může nabýt jen výrok rozhodnutí a jako takový je pouze tento výrok právně závazný. Tento názor zastává i soudce Nejvyššího soudu České republiky Jiří Spáčil, který uvádí, že opačný názor vyjádřený například v nálezu Ústavního soudu ze dne 7. 1. 1994, sp. zn. IV. ÚS 2/93 je nedostatečně odůvodněný a je přijat „*bez podrobnější analýzy problému, jen na základě ojedinělých „komentářových“ zmínek, a dále je jen mechanicky přebíráno.*“⁹⁸

Z výše uvedeného tedy vyplývá, že správným postupem soudů, by nemělo být automatické zastavení řízení zahájené žalobou určovací, pokud je zde již pravomocný rozsudek o žalobě na plnění, který v sobě zahrnuje i řešení předběžné otázky, jež by byla nyní předmětem

⁹⁵ WINTEROVÁ, Alena. *Žaloba v občanském právu procesním*. 1. vydání. Praha: Univerzita Karlova, 1979, s. 59.

⁹⁶ DVOŘÁK, Bohumil. *Právní moc civilních soudních rozhodnutí. Procesní studie*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2008, s. 103-111.

⁹⁷ Blíže viz SPÁČIL, Jiří. In SPÁČIL, Jiří a kol. *Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976–1474). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 233-235.

⁹⁸ SPÁČIL, Jiří. Vztah vlastnických žalob na plnění a na určení. *Soudní rozhledy*, 2013, roč. 19, č. 9, s. 307.

řízení v žalobě určovací. Soudy by měly zvážit okolnosti, za kterých byla řešena předběžná otázka a zohlednit vše ve svém rozhodnutí.

Přesto je více než jasné, že uvedeným postupem se soudy snažily co nejvíce eliminovat více protichůdných rozhodnutí, které by justice produkovala. Zajímavé je i řešení podle kterého by pravomocné rozhodnutí o žalobě na plnění mělo vliv na posouzení, zda má žalobce naléhavý právní zájem na určení. V takovém případě by se vždy muselo přihlídnout ke konkrétním okolnostem případu a posoudit, zda je ještě nutná úprava právních vztahů skrze rozhodnutí o žalobě na určení, když je zde již vydané rozhodnutí o žalobě na plnění. Pokud by bylo shledáno soudem, že naléhavý právní zájem žalobce nemá, žaloba by byla zamítnuta.⁹⁹

Naopak není žádných pochyb v situaci opačné, kdy pravomocný rozsudek o žalobě určovací nevytváří překážku věci rozsouzené pro zahájení řízení o žalobě na plnění, která by vycházela ze stejného skutkového základu. Rozhodnutím o žalobě určovací je v podstatě rozhodnuto pouze o předběžné otázce, kterou by soud, před vydáním vlastního rozhodnutí o žalobě na plnění, stejně musel během řízení vyřešit. Soud je tímto rozhodnutím o žalobě určovací vázán.¹⁰⁰

Výše uvedené problematické otázky jsou často řešeny v souvislosti s veřejnými seznamy, nejčastěji se pak můžeme setkat s problematikou týkající se katastru nemovitostí. Žaloba na určení vlastnictví je prostředkem k odstranění nesouladu stavu zapsaného v katastru nemovitostí se stavem skutečným. Stejně tak slouží i k odstranění tzv. duplicitních zápisů v katastru nemovitostí.

Dle komentářové literatury je vkladovou listinou, na jejímž základě může být zapsána změna vlastnictví v katastru nemovitostí, i soudní rozhodnutí. Soudní rozhodnutí ale musí být pravomocné a z výroku rozhodnutí musí být jasně identifikovatelné, jaká změna má být provedena. Proto nemůže být způsobilou vkladovou listinou soudní rozhodnutí o žalobě na plnění, protože výrok takového rozhodnutí nic nevyovídá o existenci či neexistenci právního vztahu, popř. práva.¹⁰¹

Ve světle dřívější judikatury se zde vyskytl tedy zásadní problém, kdy soudy zamítaly žaloby na určení, pokud zde byla možnost žalovat na plnění. Množily se tedy případy, kdy ke Katastrálním úřadům přicházeli lidé s rozhodnutím, které ale nemohlo být podkladem pro zápis změny v katastru nemovitostí. Na katastrální úřady byl tak vyvíjen tlak, aby změnu

---

⁹⁹ HRNČIŘÍK, Vít. In SVOBODA, Karel, SMOLÍK, Petr, LEVÝ, Jiří, ŠÍNOVÁ, Renáta a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 556-557.

¹⁰⁰ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 14. 3. 2013, sp. zn. 26 Cdo 3476/2012.

¹⁰¹ BAUDYŠ, Petr. *Katastrální zákon. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 80–82.

týkající se konkrétní nemovitosti zapisovaly do katastru nemovitostí nikoliv na základě výrokové části, což je správný postup, ale na základě odůvodnění doloženého rozsudku, protože právě v této části se nacházely podstatné informace, které potřebuje katastrální úřad pro zápis změny vlastnictví. Právě v odůvodnění se totiž řešila existence či neexistence právního vztahu, jakožto předběžná otázka. Český úřad zeměměřičský a katastrální proto vydal určité interní pokyny, kdy se má změna do katastru nemovitostí zapsat i na základě doloženého rozhodnutí vydaného v řízení zahájeném žalobou na plnění, pokud je otázka vlastnictví nemovitosti vyřešena alespoň jako předběžná otázka v odůvodnění rozhodnutí.¹⁰² Tato praxe je poněkud sporná, protože dle § 159 odst. 2 OSŘ právní moc nabývá pouze výrok rozsudku, tím je závazná pouze tato část rozsudku a nikoliv odůvodnění, ve kterém je právě i samotné řešení předběžné otázky.¹⁰³

Stejný problém nastával i v případě, kdy soudy automaticky zastavovaly řízení o žalobě na určení (např. vlastnického práva), pro překážku věci rozsouzené, protože zde již existoval pravomocný rozsudek o žalobě na plnění (např. vyklizení věci). Zde nezbylo žadateli nic jiného než dokládat na Katastrální úřad právě takové pravomocné rozhodnutí o žalobě na plnění v rámci, kterého se jako předběžná otázka projednávala existence či neexistence určitého práva či právního vztahu.¹⁰⁴ Takový výrok ale obsahuje pouze povinnost žalovaného vyklidit předmětnou nemovitost, ale již nic neříká o tom, z jakého důvodu, má žalobce nemovitost vyklidit.

Přestože stále není postup soudů dle mého názoru v těchto otázkách zcela správný, situace se zlepšila především s ohledem na to, že judikatura opustila od automatického zamítání žalob určovacích v případě, kdy je možnost žalovat na plnění. Naléhavý právní zájem na určení je nyní spatřován právě v samotné potřebě vydání rozhodnutí v řízení zahájeném určovací žalobou, které je nutné pro zápis změny do katastru nemovitostí.¹⁰⁵

Částečně je judikaturou překlenut i problém ohledně nemožnosti podání žaloby na určení v souvislosti s překážkou věci rozsouzené. Jak bylo výše uvedeno, skutečnost, že soudní rozhodnutí o určení existence právního vztahu je nutným podkladem pro zapsání změny ve veřejném seznamu (tedy i v katastru nemovitostí), je jednou ze specifických situací, kdy pravomocné rozhodnutí o žalobě na plnění nevytváří překážku věci rozsouzené pro žalobu určovací.¹⁰⁶

---

¹⁰² BAUDYŠ, Petr. Žalovat na plnění nebo na určení? *Bulletin advokacie*, 2000, č. 4, s. 36-37.

¹⁰³ SPÁČIL, Jiří. Vztah vlastnických žalob na plnění a na určení. *Soudní rozhledy*, 2013, roč. 19, č. 9, s. 306–309.

¹⁰⁴ Tamtéž.

¹⁰⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. 8. 1999, sp. zn. 2 Cdo 756/97.

¹⁰⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 10. 2015, sp. zn. 22 Cdo 4406/2013.

V předchozích letech bylo tedy nejjistějším řešením pro dosažení zápisu změny v katastru nemovitostí spojení žaloby určovací s žalobou na plnění. Vyhovělo se tak požadavku přednosti žaloby na plnění před žalobou určovací, ale zároveň bylo vydáno rozhodnutí i o žalobě určovací, jenž mohlo být podkladem pro zápis změny v katastru nemovitostí.¹⁰⁷ Dle mého názoru s ohledem na výše popsané, již není nutné pro dosažení požadovaného výsledku žaloby spojovat.

4.4 Žaloba na určení právní skutečnosti

Žalobou na určení právní skutečnosti se dotyčný domáhá vydání deklaratorního rozhodnutí. Stejně jako u žaloby určovací je rozhodnutí vydané v řízení zahájeném žalobou na určení právní skutečnosti závazné inter partes s účinky ex tunc. Je však důležité tuto žalobu odlišovat od žaloby na určení. Na rozdíl od určovací žaloby, žaloba na určení právní skutečnosti nevyžaduje prokazování naléhavého právního zájmu na určení, ale pro její použití musí být v zákoně výslovné ustanovení, které tuto žalobu připouští.¹⁰⁸

Mezi tyto žaloby patří například žaloba o určení, zda sporný nebytový prostor je součástí určitého domu. Žaloba na určení dle § 80 OSŘ se v tomto případě nepoužije, protože pomocí této žaloby se určuje existence či neexistence právního vztahu nebo práva, zde se jedná o určení právní skutečnosti.¹⁰⁹ Dalším příkladem této žaloby je i žaloba na určení neplatnosti rozvázání pracovního poměru, kterou lze podat dle ustanovení § 72 zákona č. 262/2006 Sb., zákoník práce.¹¹⁰

Velmi častá je i žaloba na určení sporné skutečnosti v dědickém řízení. Tato žaloba má oporu v ustanovení § 170 ZŘS, výslovně ji tedy připouští zákon. Je třeba ale rozlišovat, kdy žaloba splňuje podmínky dle výše uvedeného ustanovení a bude tedy žalobou na určení právní skutečnosti, a kdy tyto podmínky nespĺňuje, pak žaloba musí splňovat podmínky dle ustanovení § 80 OSŘ. Konkrétně se jedná o to, že pokud dědic podá takovouto žalobu, aniž by byl soudem v průběhu dědického řízení k takovému podání vyzván, bude muset vždy prokazovat naléhavý právní zájem na určení.¹¹¹

---

¹⁰⁷ VALOVÁ, Iva. *Žaloba na určení nebo žaloba na plnění?* [online] epravo.cz, 14. 7. 2011 [cit. 28. května 2017]. Dostupné na <<http://www.epravo.cz/top/clanky/zaloba-na-urceni-nebo-zaloba-na-plneni-74846.html>>.

¹⁰⁸ HAMULÁKOVÁ, Klára. In SVOBODA, Karel, ŠÍNOVÁ, Renáta, HAMULÁKOVÁ, Klára a kol. *Civilní proces. Obecná část a sporné řízení*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 166.

¹⁰⁹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. 11. 2009, sp. zn. 22 Cdo 4667/2007.

¹¹⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 10. 11. 2015, sp. zn. 21 Cdo 3772/2017.

¹¹¹ Např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 3. 2009, sp. zn. 21 Cdo 887/2008, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. 2. 2007, sp. zn. 21 Cdo 1207/2006, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 4. 2005, sp. zn. 30 Cdo 940/2004.

Důležitou roli opět hraje i poučovací povinnost soudu. Pokud žalobce podá k soudu žalobu na určení dle § 80 OSŘ, přestože by se měl svého práva domáhat skrze žalobu na určení právní skutečnosti, soud musí žalobce vždy poučit a vyzvat k odstranění vady řízení, jinak je řízení zatíženo vadou, která by mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci. Konkrétně musí soud vyzvat žalobce k odstranění rozporu žalobního tvrzení, ve kterém žalobce prokazuje přítomnost naléhavého právního zájmu, s žalobním návrhem, který zní na určení právní skutečnosti. V případě žaloby na určení právní skutečnosti žalobce nemá prokazovat naléhavý právní zájem, ale existenci zákonné úpravy, která takovouto žalobu připouští. Soud musí splnit svoji poučovací povinnost i v případě, že žalobce se domáhá svého práva prostřednictvím žaloby na určení právní skutečnosti, ale pro takovou konkrétní žalobu není v zákoně ustanovení, které by ji připouštělo.¹¹²

4.5 Žaloba právotvorná

Žaloby právotvorné jsou specifickým případem žalob, jejichž vyhověním vzniká rozhodnutí s konstitutivními účinky. Stejně účinky mají například i návrhy statusové, které se podávají v případě úpravy ve věcech osobního stavu či ve věcech rodiněprávních. Tyto žaloby jsou, jak bylo již výše zmíněno, upraveny v rámci ZŘS, zatímco žaloby právotvorné se budou většinou řídit úpravou obsaženou v OSŘ.

Žaloby jsou označovány též jako konstitutivní nebo jako žaloby o založení, změnu či zrušení právního vztahu. Od žaloby určovací a žaloby na určení právní skutečnosti se liší především tím, že rozhodnutí je konstitutivní a má účinky *ex nunc*. Stejně jako u žaloby na určení právní skutečnosti se nepožaduje prokazování naléhavého právního zájmu, ale je nutné, aby byla možnost použití této žaloby výslovně ukotvena v zákoně.¹¹³

Žaloby právotvorné navíc nejsou exekučně vymahatelné, protože samotná změna nastává již tím, že je ve výroku rozhodnutí vyslovena.¹¹⁴

Na existenci této žaloby existují různé pohledy. Odpůrci této žaloby argumentují především tím, že žaloba nemůže být právotvorná, to je ale pouze terminologická výtku, kdy žaloba sama o sobě nemůže být právotvorná, ale může být návrhem na vydání právotvorného

---

¹¹² Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 1. 2008, sp. zn. 22 Cdo 828/2006.

¹¹³ WINTEROVÁ, Alena. In WINTEROVÁ, Alena, MACKOVÁ, Alena. a kol. *Civilní právo procesní. Část první: řízení nalézací*. 8. vydání. Praha: Leges, 2015, s. 206–207.

¹¹⁴ PUŽMAN, Josef. *Žaloby a žalobní petity – Systém*. Praha: Knihotiskárna v Úvalech, 1933, s. 373–374.

rozhodnutí. Také panují obavy z toho, že by soudy mohly kumulovat více pravomocí, než by jim mělo náležet. Normy má vytvářet zákonodárce a nikoliv soudy.¹¹⁵

Dle mého názoru jsou tyto obavy zbytečné, protože to nejsou soudy, kdo si atrahoval tuto funkci, ale je to právě samotný zákonodárce, kdo tuto funkci soudům svěřil. Navíc pro použití této žaloby je nutné, aby právní předpis užití této žaloby výslovně připouštěl. Zákonodárce tak stanovil meze pro využití těchto právtvorných žalob.¹¹⁶

Tyto žaloby jsou v hojném počtu zakotveny právě v OZ. Jedná se například o žalobu na zrušení či vypořádání spoluvlastnictví dle § 1143 OZ, žalobu na změnu či zrušení závazku při podstatné změně okolností dle § 1765 a § 1766 OZ nebo návrh manžela na zrušení či zúžení společného jmění manželů dle § 724 OZ. Dalším příkladem může být i žaloba na stanovení přiměřené slevy z nájemného, která nemůže být zamítnuta pro nedostatek naléhavého právního zájmu, protože ten zde vyplývá ze samotného právního předpisu.¹¹⁷

4.6 Žaloba hromadná

Žaloba hromadná je prostředkem kolektivní ochrany práv, proto se označuje též jako žaloba kolektivní či skupinová. Do českého právního prostředí se dostala pod vlivem amerického práva ve 2. polovině dvacátého století. Žalobu podává sice jedna osoba, ať už fyzická nebo právnická, ale žaloba reprezentuje větší okruh osob, které byly poškozeny stejným způsobem jako žalobce sám.¹¹⁸ Místo toho, aby každá jednotlivá poškozená osoba podávala vlastní žalobu a zahlcovala tím justici, spojí se pod žalobou hromadnou.

Hromadná žaloba se uplatňuje nejčastěji ve dvou modelech řízení, a to v řízení reprezentativním nebo skupinovém. V řízení reprezentativním je žalobcem osoba, která má vlastní širokou aktivní legitimaci a zastupuje v řízení určitou skupinu lidí. Žádné další poškozené osoby se nestávají účastníky řízení a vydané rozhodnutí je nijak nezavazuje ani jim nevytváří překážku věcí rozsouzené. Žalobcem v těchto řízení bývají nejčastěji spolky, hájící zájmy členů. Pokud se ale bavíme o ochraně kolektivní práv, je to především skupinové řízení, které je ukázkou toho, co si představujeme pod tímto pojmem. Ve skupinovém řízení vystupuje skupina poškozených osob, které jsou účastníky řízení proti jednomu žalovanému, a každý z poškozených je oprávněn k podání žaloby. K zahájení skupinového řízení musí být splněno

---

¹¹⁵ WINTEROVÁ, Alena. In WINTEROVÁ, Alena, MACKOVÁ, Alena. a kol. *Civilní právo procesní. Část první: řízení nalézací*. 8. vydání. Praha: Leges, 2015, s. 206–208.

¹¹⁶ Stejně tak s. 207 tamtéž.

¹¹⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 13. 3. 2012, sp. zn. 26 Cdo 673/2011

¹¹⁸ WINTEROVÁ, Alena. In WINTEROVÁ, Alena, MACKOVÁ, Alena. a kol. *Civilní právo procesní. Část první: řízení nalézací*. 8. vydání. Praha: Leges, 2015, s. 210.

několik podmínek. Jedná se především o dostatečný počet poškozených osob, jejichž nároky vycházejí z obdobných skutkových a právních otázek a v neposlední řadě musí být skupinové řízení vhodným procesním nástrojem k uplatnění a ochraně dotčených práv. Pokud jsou tyto podmínky splněny, soud skupinovou žalobu certifikuje. Certifikací se rozumí potvrzení splnění procesních podmínek řízení a zároveň soud jmenuje vhodného zástupce, který bude v řízení zastupovat celou skupinu poškozených.¹¹⁹

Hromadná žaloba se může použít, jen pokud je taková možnost ukotvena v zákoně, jinak by hromadná žaloba odporovala zásadě, že v civilním procesu každý může hájit jen svá práva a jednat ve svém vlastním zájmu. Právní ochrana je u nás silně individualizovaná, tzn. že se před soudy řeší určitá individuální práva či povinnosti, konkrétních subjektů a stejně tak i uložené povinnosti se vymáhají individuálně. Výše uvedené může vysvětlovat především to, že se hromadná žaloba dostává do českého právního prostředí pomalu a velice opatrně. Při striktním zachování této koncepce se ale časem vyskytne problém, kdy na soudy napadnou stovky shodných žalob a soudy budou o stejných nárocích rozhodovat rozdílně.¹²⁰ Použití hromadné žaloby je vhodné především při ochraně práv před nekalostním soutěžním jednáním, při ochraně práv spotřebitelů, při ochraně životního prostředí, veřejného zdraví nebo osobních údajů, popř. ve věcech přeměn obchodních společností.¹²¹

Český právní řád se o hromadných žalobách zmiňuje jen okrajově, a to konkrétně o tzv. reprezentativním typu hromadných žalob. Jedná se například o ustanovení § 25 zákona č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele, § 2989 odst. 1 OZ, § 2 zákona č. 221/2006 Sb., o vymáhání práv z průmyslového vlastnictví nebo § 26a zákona č. 408/2000 Sb., o ochraně práv k odrůdám, kde jsou upraveny subjekty, které jsou legitimovány k zahájení konkrétních soudních řízení. Úpravě reprezentativních žalob obsažených ve výše uvedených zvláštních zákonech však neodpovídá úprava v procesním předpise, konkrétně v § 83 odst. 2 OSŘ, kde je upravena překážka věci zahájené a na to i navazující ustanovení § 159a odst. 2 OSŘ upravující překážku věci rozsouzené. Tato ustanovení de facto popírají smysl a účel reprezentativních žalob.¹²²

Úprava obsažená v § 83 odst. 2 OSŘ přísněji formuluje překážku litispendence, kdy v určitých zákonem stanovených případech stačí k založení překážky věci zahájené pouze

---

¹¹⁹ BALARIN, Jan, TICHÝ, Luboš. Kolektivní ochrana procesních práv v ČR: sen či skutečnost? *Bulletin advokacie*, 2013, č. 3, s. 19-23.

¹²⁰ WINTEROVÁ, Alena. Hromadné žaloby (procesualistický pohled). *Bulletin advokacie*, 2008, č. 10, s. 21.

¹²¹ Podrobněji SMOLÍK, Petr. Hromadné žaloby – současnost a výhledy české právní úpravy. *Právní fórum*, 2006, roč. 3, č. 11, s. 398–399.

¹²² Blíže viz PETROV KŘIVÁČKOVÁ, Jana, HAMULÁKOVÁ, Klára. Reprezentativní žaloba v českém civilním procesu. *Acta Iuridica Olomucensia*, 2016, roč. 11, č. 1, s. 51–60.

totožnost žalovaného a totožnost předmětu řízení a § 159a odst. 2 OSŘ zase stanoví, že výrok rozsudku vydaného ve věcech uvedených v § 83 odst. 2 OSŘ je poté závazný nejen pro účastníky řízení, ale i pro osoby, které by chtěly uplatnit proti tomu stejnému žalovanému totožný nárok vycházející z toho samého skutkového stavu. Taková osoba má dle § 93 OSŘ možnost vstoupit do řízení jako vedlejší účastník, popř. dle § 92 odst. 1 OSŘ může do řízení přistoupit jako další účastník. Výhodnější postavení má samozřejmě osoba, která přistoupí do řízení jako další účastník, protože jí budou náležet všechna práva jako osobě, která žalobu podávala. Na druhou stranu, takovýto vstup dalšího účastníka je poněkud složitější, když přistoupení dalšího účastníka musí navrhnout sám žalobce a následně musí dát souhlas s přistoupením i soud. Vstup do řízení na pozici vedlejšího účastníka stačí soudu pouze oznámit a ten toto oznámení vezme na vědomí. Pokud však do řízení nevstoupí, účinky rozhodnutí jsou pro takovou osobu stejné, jako pro osobu, která žalobu podala. Rozhodnutí je tak pro ni závazné a nemůže se již v téže věci obrátit na soud.

Nevýhodou nepřistoupení do probíhajícího řízení bude i skutečnost, že osoba, která do řízení nevstoupila jako další hlavní účastník, nemůže pak vymáhat povinnost žalovaného určenou mu ve vykonatelném rozhodnutí. Taková osoba, stejně jako vedlejší účastník, nebude oprávněným z exekučního titulu a jen těžko se bude domáhat splnění povinnosti po žalovaném. Taková praxe dle mého názoru ve skutečnosti zabraňuje naplnění ideje, kterou představuje hromadná žaloba, a to poskytnutí ochrany většímu množství osob před nezákonným a společensky škodlivým jednáním jedné osoby. Avšak bez dostatečného ukotvení v zákoně nebude možné takovouto ideu prozatím naplnit.

Výše uvedených účinků se dá jednoduše zneužít, a to v případě, kdy se žalobce s žalovaným dohodnou a žalobce pouze zahájí řízení, čímž vytvoří překážku věci zahájené, ale po určité době vezme svoji žalobu zpět, popř. úmyslně prohraje svůj spor a pouze vytvoří překážku věci rozsouzené.¹²³ Civilní proces zná ale i případy, kdy zamítnuté rozhodnutí vždy automaticky neznamená vytvoření překážky *res iudicata*. Jsou to situace, kdy se žaloba zamítá například pro předčasnost nebo z důvodů, které jsou pouze na straně konkrétního žalobce. V případě zamítnutí žaloby pouze na základě okolností, které jsou na straně konkrétního žalobce, musí být důvod zamítnutí konkrétně vymezen v odůvodnění rozsudku. Soudce, který pak posuzuje stejnou žalobu, by musel podrobně prostudovat důvod přechozího zamítavého rozhodnutí.¹²⁴

---

¹²³ HAMULÁKOVÁ, Klára. In SVOBODA, Karel, ŠÍNOVÁ, Renáta, HAMULÁKOVÁ, Klára a kol. *Civilní proces. Obecná část a sporné řízení*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 167.

¹²⁴ WINTEROVÁ, Alena. Hromadné žaloby (procesualistický pohled). *Bulletin advokacie*, 2008, č. 10, s. 24-25.

Problematická je i situace s informováním případných osob, které by se mohly stát vedlejšími účastníky v řízení zahájeném skupinovou žalobou. Soudy by měly oprávněné osoby informovat o zahájeném řízení, které by se mohlo dotýkat jejich práv a povinností, stejně jako by je měly informovat o výsledku sporu, aby věděly, jaké důsledky pro ně takovéto rozhodnutí bude mít. Přestože by se každý měl brát o svá vlastní práva sám a právo tak náleží bdělým, nelze tímto argumentem popírat účel samotné úpravy, která se snaží poskytnout ochranu všem oprávněným osobám, které byly poškozeny stejným jednáním toho samého škůdce.¹²⁵ Právní řád neupravuje žádnou povinnost informování možných dotčených osob, ale dává možnost úspěšnému účastníkovi v zákonem vymezených případech navrhnout soudu ve výroku rozsudku přiznat úspěšnému účastníkovi právo zveřejnit rozsudek na náklady neúspěšného účastníka. Soud poté s ohledem na okolnosti případu stanoví rozsah, způsob a formu uveřejnění dle § 155 odst. 4 OSŘ. Uveřejnění rozsudku je prospěšné především těm, kteří poté budou chtít uplatnit nárok na náhradu škodu. Náhradu škody si již vymáhá zpravidla každý oprávněný sám v samostatných řízeních, které ale mohou být v rámci hospodárnosti dle § 112 odst. 1 OSŘ spojeny.

Vodítko k ukotvení hromadných žalob v národních právních úpravách poskytuje Evropské Unie, která se tématem kolektivní ochrany práv dlouhodobě zabývá a snaží se poskytnout státům určitý návod k sjednocení právní úpravy hromadných žalob ve vnitrostátních právních rádech. V roce 2011 došlo na úrovni Evropské Unie k veřejné konzultaci s názvem „Směrem k soudržnému evropskému přístupu k hromadné žalobě“ jejímž výstupem bylo Sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů „Směrem k evropskému horizontálnímu rámci pro kolektivní právní ochranu“ a dále pak Doporučení Komise 2013/396/EU ze dne 11. 6. 2013 (dále jen „Doporučení Komise“). Cílem doporučení *„je usnadnit přístup ke spravedlnosti v souvislosti s porušením práv přiznaných právem Unie a doporučit všem členským státům, aby na vnitrostátní úrovni zavedly systém kolektivní právní ochrany, který by v celé Unii vycházel ze stejných zásad a současně by zohledňoval právní tradice členských států a obsahoval pojistky proti jeho zneužívání.“*. Názory na kolektivní žaloby nebyly jednotné. Zatímco fyzické osoby se přikláněly k zavedení takového způsobu soudní ochrany kolektivních práv, právnické osoby byly povětšinou proti zavedení.¹²⁶

---

¹²⁵ ZIMA, Petr. K tzv. hromadným žalobám. *Právní rozhledy*, 2003, roč. 11, č. 4, s. 179–180.

¹²⁶ Blíže viz MIŠŮR, Peter. Evropská komise doporučila státům zavést nástroje kolektivní právní ochrany. *Obchodněprávní revue*, 2013, č. 10, s. 293.

Krom jiného je v čl. 35 Doporučení Komise zmíněna zásada, že by státy měly zajistit vnitrostátní registr kolektivních žalob, kvůli dostatečnému informování všech dotčených osob. Doporučení se zabývá i způsobem financování řízení zahájeném kolektivní žalobou, kdy v čl. 14 uvádí, že žalobce by měl mít povinnost sdělit soudu zdroj, odkud pocházejí finanční prostředky na vedení sporu. Dále je v čl. 29 a čl. 30 pamatováno i na způsob výpočtu odměny právního zástupce tak, aby odměna nepobízela k zahajování soudních sporů. Komise se snaží eliminovat možnost zneužití institutu skupinových žalob například tak, že v čl. 8 a čl. 9 stanovila, že soud by měl vždy po podání skupinové žaloby podrobně zkoumat podmínky přípustnosti takového řízení. Tato fáze se po vzoru praxe zavedené v americkém právním prostředí říká tzv. certifikace. Soud by měl v této fázi zkoumat, zda jsou v řízení splněny všechny procesní podmínky.¹²⁷

Členské státy měly povinnost provést Doporučení do 26. 7. 2015 a nejpozději do 26. 7. 2016 pak sdělit Komisi výsledky za první rok. Komise pak do 26. 7. 2017 zhodnotí, jak je Doporučení plněno, jak fungují jednotlivá doporučení v praxi, jaký mají vliv na jednotlivé právní úpravy a zda bude potřeba navrhnout další opatření.¹²⁸

Český právní řád by se měl do budoucna vypořádat i s otázkou, kterou koncepcí ohledně osob dotčených bude zastávat. Jedná se o tzv. varianty opt-out nebo opt-in, jejichž koncepce vychází z americké právní úpravy hromadných žalob. Jedná se především o to, jakým způsobem se bude určovat skupina osob dotčených v konkrétním případě. V systému opt-out se za člena skupiny považuje každá osoba, která je v obdobné situaci jako ostatní členové skupiny, pokud se taková osoba sama nerozhodne ze skupiny vystoupit. Naopak v systému opt-in se za člena skupiny považuje pouze taková osoba, která se do skupiny přihlásí a vstoupí do ní.¹²⁹ Ať již při systému opt-in nebo systému opt-out je ale zapotřebí mít dostatečně propracovaný informační systém, aby se všechny dotčené osoby o zahájeném řízení měly možnost dozvědět a do takového řízení se přihlásily, popř. vystoupit. Doporučení Komise preferuje dle čl. 21 systém opt-in, ale nevyklučuje ani využití varianty řízení opt-out, pokud bude takováto možnost řádně odůvodněna v zájmu spravedlivého výkonu soudní moci a bude se jednat pouze o výjimku z pravidla.

Naopak například Úřad pro ochranu hospodářské soutěže by v českém právním prostředí dal přednost systému opt-out a to vzhledem k nezkušenosti a neochotě poškozených

---

¹²⁷ BALARIN, Jan. *Kolektivní ochrana práv v civilním soudním řízení*. Praha: Univerzita Karlova, 2011, s. 67.

¹²⁸ KŘIVÁČKOVÁ, Jana, HAMULÁKOVÁ, Klára. Perspektivy alternativního řešení kolektivních sporů v ČR ve světle Doporučení Komise 2013/396/EU. *Právní rozhledy*, 2015, roč. 23, č. 13-14, s. 502–503.

¹²⁹ BALARIN, Jan, TICHÝ, Luboš. Kolektivní ochrana procesních práv v ČR: sen či skutečnost? *Bulletin advokacie*, 2013, č. 3, s. 22.

spotřebitelů se obracet na soudy, přestože by zde byla možnost podat kolektivní žalobu. Tvrdí, že spotřebitelé by se v rámci systému opt-in do řízení stejně nepřihlásily a celá úprava kolektivní ochrany práv by tak ztratila svůj význam.¹³⁰ Možnou variantou by tak bylo inspirování se v systému zavedeném ve Velké Británii či Belgii, kde je upraven smíšený model. Soudce tak sám posoudí, v kterém konkrétním případě je vhodné použít systém opt-in, a v kterém by naopak byl vhodnější systém opt-out.¹³¹

Skupinová žaloba tedy dává možnost bránit svá práva i lidem, kteří by samotní svůj nárok z nějakého důvodu uplatňovat u soudu nechťeli (např. nárok se jim zdá příliš nízké hodnoty, než aby se kvůli tomu soudili). Výše uvedenému jevu se říká též racionální apatie.¹³² Propracovanější úpravou skupinové žaloby v českém právním řádu se zamezí též výskytu protichůdných rozhodnutí týkajících se stejného právního základu proti témuž žalovanému, čemuž se již snaží zabránit i obě ustanovení týkající se skupinové žaloby zakotvené v OSŘ. Dalším průvodním jevem hromadné žaloby je samozřejmě i ekonomičnost žaloby, kdy jsou náklady vynaložené mnohem efektivněji a náklady řízení budou také podstatně nižší, než kdyby každá poškozená osoba uplatňovala svá práva ve vlastním řízení.¹³³ A dle mého názoru v neposlední řadě je to i silný nátlakový prostředek na žalovaného.

Jak bylo ale výše uvedeno, úprava kolektivní právní ochrany je v českém právním prostředí nedostatečná a je nutné k dosažení efektivnější ochrany tuto problematiku více rozpracovat a stanovit jasné meze pro její využití.

4.7 Procesní žaloby

Procesní žaloby jsou žaloby, které ovlivňují chod samotného řízení a jejichž potřeba vyvstává především v souvislosti se vznikem určitého sporu v již probíhajícím soudním řízení. Možnost použití procesních žalob není upravena v hmotném právu, ale jak již název napovídá, v právu procesním. Tedy procesní předpis musí konkrétně upravovat možnost podání takové žaloby.¹³⁴

---

¹³⁰ Úřad pro ochranu hospodářské soutěže. The Position of the Office for the Protection of Competition of the Czech Republic to the White Paper on Damages actions for breach of the EC antitrust rules. ÚOHS, Metodiky a dokumenty [cit. 26. května 2017].

¹³¹ ŽIVĚLOVÁ, Alexandra. Je čas na změnu v oblasti kolektivní ochrany práv v České republice? *Právní rozhledy*, 2016, roč. 24, č. 15-16, s. 559–561.

¹³² Blíže viz Van Den Bergh, R. Private Enforcement of European Competition Law and the Persisting Collective Action Problem. *Maastricht Journal of European and Comparative Law*, 2013, č. 1, s. 12–34.

¹³³ Zima, P. Skupinové žaloby a české právo. *Právní fórum*, 2007, č. 3, s. 95.

¹³⁴ SVOBODA, Karel. In SVOBODA, Karel, SMOLÍK, Petr, LEVÝ, Jiří, ŠÍNOVÁ, Renáta a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 291.

Před soudy nejsou vždy projednávána pouze řízení, ve kterých je nalézáno právo, ale existují i jiné druhy řízení. Taková řízení nejsou určena k tomu, aby v nich bylo projednáváno sporné právo, přesto tu ale tato potřeba může vyvstat. Z toho důvodu je řízení o sporném právu vyloučeno mimo takovéto řízení, a procesní předpis dává účastníkům možnost bránit svá práva skrze žalobu procesní.¹³⁵

Příkladem těchto žalob jsou především žaloby, jejichž potřeba vyvstane v řízení exekučním, popř. vykonávacím, v insolvenčním řízení nebo v řízení o pozůstalosti. Ve vykonávacím řízení se jedná o žalobu na vyloučení majetku z výkonu rozhodnutí dle § 267 OSŘ, v exekučním řízení se jedná o žalobu na vyloučení věci dle § 68 odst. 4 zákona č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a soudní činnosti, což je v podstatě stejná žaloba, jaká se používá ve vykonávacím řízení. V insolvenčním řízení se jedná o tzv. incidenční žaloby, kterých je hned několik a jsou upraveny v ustanoveních § 159 a násl. zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení. V neposlední řadě v případě pozůstalostního řízení se jedná o žalobu o dědické právo dle ustanovení § 170 ZŘS.

---

¹³⁵ SVOBODA, Karel. *Žaloba v civilním řízení*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2010, s. 150-151.

Závěr

Cílem diplomové práce bylo podat ucelený pohled na druhy žalob v civilním soudním řízení a jejich využití s ohledem na dosavadní judikaturu. Diplomová práce se zaměřovala především na problematiku úpravy určovací žaloby a naléhavého právního zájmu, protože především aplikace této žaloby činí v praxi největší problémy. V souvislosti s tím byl detailněji rozpracován i vzájemný vztah žaloby určovací a žaloby na plnění, jehož rozbořem bylo odpovězeno i na jednu z položených výzkumných otázek.

První kapitola diplomové práce byla věnována především obecnému vymezení pojmu žaloby a zdůvodnění nutnosti jeho odlišování od pojmu návrh na zahájení soudního řízení, který je užíván v souvislosti s úpravou v ZŘS. Ve druhé kapitole jsem se zaměřila na konkrétní náležitosti žaloby a ve třetí kapitole je pojednáno o procesněprávních a hmotněprávních účincích podání žaloby. Hlavní a nosná část práce je obsažena v kapitole čtvrté, která se věnuje jednotlivým druhům žalob. Nejvíce prostoru bylo věnováno žalobě určovací, dále pak vzájemnému vztahu žaloby určovací s žalobou na plnění a v neposlední řadě i problematice hromadných žalob.

První výzkumná otázka zněla, zda je úprava jednotlivých druhů žalob užívaných v občanském soudním řízení v české právní úpravě dostatečná? S ohledem na skutečnosti uvedené v diplomové práci je zřejmé, že právní úprava žaloby je v českém právním prostředí velice strohá. Jeden z hlavních soukromoprávních procesních předpisů se o druzích žalob vůbec nezmiňuje a jediným druhem, který je v OSŘ zmíněn je žaloba určovací. Ta je zmíněna ale pouze z důvodu poukázání na odlišnost této žaloby, kdy zákon zdůrazňuje, že pro užití této žaloby musí mít žalobce na určení naléhavý právní zájem. Dřívější právní úprava se přeci jenom více zmiňovala o druzích žalob, když upravovala výčet alespoň tří hlavních druhů žalob, a to žalobu statusovou, žalobu na plnění a žalobu určovací. Tato úprava se však již v OSŘ nevyskytuje. Důvodem pro odstranění tohoto ustanovení dle mého názoru mohlo být přijetí nového OZ, který poskytuje účastníkům právních vztahů mnohem větší autonomii v uzavírání různých právních vztahů. Proto i možnosti soudní ochrany nemohou být v odpovídajícím procesním předpise vymezeny striktně a musí být účastníkům ponechána určitá volnost i ve volbě prostředků ochrany před porušením nebo zasažením do jejich soukromoprávních vztahů. Dalším důvodem pro vynechání výslovného vymezení druhů žalob v zákoně může být i ten, že určitá civilní soudní řízení byla vyčleněna do zvláštního právního předpisu, protože vykazují odlišnosti od sporného řízení. V těchto řízeních se již nezahajuje řízení žalobou, ale návrhem na zahájení řízení. Proto již není správné více užívat pojem statusové žaloby, ale korektnější je použití pojmu statusového návrhu. Odpověď na výzkumnou otázku je tedy taková, že úprava

druhů žalob je v české právní úpravě sice strohá, ale vzhledem k výše uvedenému bych jí nepovažovala za nedostatečnou.

První výzkumná otázka úzce souvisí i s druhou položenou výzkumnou otázkou, a to, zda by měly být jednotlivé druhy žalob ukotveny v právním předpise. Z kapitoly čtvrté, konkrétně z podkapitoly věnované určovací žalobě však vyplývá, že ani za dřívější právní úpravy, která obsahovala vymezení alespoň některých druhů žalob, nebylo užití těchto žalob zcela jasné a názory na jejich užití a uplatnění se velice lišily. Proto se domnívám, že pro snadnější a pochopitelnější orientaci ve druzích žalob není až tolik potřebné právní ukotvení jednotlivých druhů žalob v právním předpise, ale alespoň z mého pohledu je důležitější jednotný postoj a konzistentně zastávaná praxe soudů, především soudní praxe Nejvyššího soudu České republiky.

Výše uvedený názor bych chtěla upravit pouze s ohledem na jeden druh žaloby, který by potřeboval mnohem propracovanější a komplexnější právní úpravu, a to jsou žaloby hromadné. Jak jsem již několikrát ve své práci zmínila, tento druh žalob nemůže být plně, a hlavně efektivně užíván bez konkrétnější úpravy v právním předpise. Tato potřeba však nevyvstává jen v České republice, ale i v okolních státech a je si jí vědoma i Evropská unie, která již podniká v rámci této problematiky kroky k zavedení jednotné koncepce hromadných žalob v členských státech EU. Jednotná koncepce může být, co se týče obecných požadavků na právní úpravu, velice přínosná a je zřejmé, že si každý členský stát musí koncepci hromadných žalob upravit tak, aby odpovídala a zapadala do jejich právního prostředí.

Třetí výzkumná otázka pak byla položena konkrétněji na vztah žaloby určovací a žaloby na plnění, a to na aktuální pohled českých soudů, konkrétně pak Nejvyššího soudu České republiky. K tomu lze uvést, že je samozřejmé, že se soudní praxe vyvíjí a věci, které byly soudy dříve řešeny dle mého názoru nesprávně, postupně modifikují své dřívější postoje k určitým otázkám a nyní je na ně pohlíženo odlišně. Zatímco dříve byla žaloba na určení automaticky vyloučena, pokud existovala možnost žalovat skrze žalobu na plnění, dnes se již objevují i rozhodnutí, která určovací žalobu připouštějí v případě, že lze prostřednictvím této žaloby účinněji dosáhnout požadovaného cíle spíše než užitím žaloby na plnění. Zároveň i na vztah prejudiciality těchto žalob je nahlíženo odlišně. S ohledem na judikaturu Ústavního soudu České republiky a Nejvyššího soudu České republiky je zřejmá snaha o upuštění praxe, kdy existence pravomocného rozsudku o žalobě na plnění automaticky znamenala zamítnutí žaloby na určení, která se týkala téhož skutkového základu mezi týmiž účastníky.¹³⁶

---

¹³⁶ V podrobnostech podkapitola 4.3.4 Žaloba určovací ve vztahu k žalobě na plnění.

Lze tedy uzavřít, na základě rozboru provedeného v diplomové práci, že potřeba ukotvení všech druhů žalob není zcela nutná. Více než potřebná je pouze v případě hromadných žalob, které jsou v českém právním prostředí považovány za stále nový institut, na jehož úpravě se bude muset ještě více zapracovat.

Seznam použité literatury

Monografie

- BALARIN, Jan. *Kolektivní ochrana práv v civilním soudním řízení*. Praha: Univerzita Karlova, 2011, 239 s.
- DVOŘÁK, Bohumil. *Právní moc civilních soudních rozhodnutí. Procesní studie*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2008, 203 s.
- PUŽMAN, Josef. *Žaloby a žalobní petity – Systém*. Praha: Knihotiskárna v Úvalech, 1933, 476 s.
- SVOBODA, Karel. *Žaloba v civilním řízení*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2010, 312 s.
- SVOBODA, Karel, ŠÍNOVÁ, Renáta, HAMULÁKOVÁ, Klára a kol. *Civilní proces. Obecná část a sporné řízení*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, 464 s.
- WINTEROVÁ, Alena. *Žaloba v občanském právu procesním*. 1. vydání. Praha: Univerzita Karlova, 1979, 105 s.
- WINTEROVÁ, Alena, MACKOVÁ, Alena. a kol. *Civilní právo procesní. Část první: řízení nalézací*. 8. vydání. Praha: Leges, 2015, 624 s.
- ZAHRADNÍKOVÁ, Radka a kol. *Civilní právo procesní*. 1. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013, 565 s.

Komentáře

- BAUDYŠ, Petr. *Katastrální zákon. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, 421 s.
- JIRSA, Jaromír a kol. *Občanské soudní řízení (soudcovský komentář). Kniha II. § 79-180 občanského soudního řádu*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2016, 616 s.
- LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský soudní řád (§ 1 až 250l). Řízení sporné. Praktický komentář*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2016, 1116 s.
- MACKOVÁ, Alena, Muzikář, Ladislav a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních. Komentář s důvodovou zprávou a judikaturou*. Praha: Leges, 2016, 864 s.
- SPÁČIL, Jiří a kol. *Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976 – 1474). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, 1276 s.
- SVOBODA, Karel, SMOLÍK, Petr, LEVÝ, Jiří, ŠÍNOVÁ, Renáta a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, 1422 s.

SVOBODA, Karel, TLÁŠKOVÁ, Šárka, VLÁČIL, David, LEVÝ, Jiří, HROMADA, Miroslav a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015, 1054 s.

Časopisy

BALARIN, Jan, TICHÝ, Luboš. Kolektivní ochrana procesních práv v ČR: sen či skutečnost? *Bulletin advokacie*, 2013, č. 3, s. 17–25.

BAUDYŠ, Petr. K naléhavému právnímu zájmu na určení průběhu vlastnické hranice pozemku. *Soudní rozhledy*, 2003, roč. 9, č. 11, s. 369–372.

BAUDYŠ, Petr. Žalovat na plnění nebo na určení? *Bulletin advokacie*, 2000, č. 4, s. 36–39.

KŘIVÁČKOVÁ, Jana, HAMULÁKOVÁ, Klára. Perspektivy alternativního řešení kolektivních sporů v ČR ve světle Doporučení Komise 2013/396/EU. *Právní rozhledy*, 2015, roč. 23, č. 13-14, s. 502-508.

MIŠŮR, Peter. Evropská komise doporučila státům zavést nástroje kolektivní právní ochrany. *Obchodněprávní revue*, 2013, č. 10, s. 292-296.

PETROV KŘIVÁČKOVÁ, Jana, HAMULÁKOVÁ, Klára. Reprezentativní žaloba v českém civilním procesu. *Acta Iuridica Olomucensia*, 2016, roč. 11, č. 1, s. 51–60.

SMOLÍK, Petr. Hromadné žaloby – současnost a výhledy české právní úpravy. *Právní fórum*, 2006, roč. 3, č. 11, s. 395–403.

SPÁČIL, Jiří. O žalobě na určení průběhu hranice mezi pozemky. *Ad Notam*, 2001, roč. 7, č. 2, s. 34–38.

SPÁČIL, Jiří. Vztah vlastnických žalob na plnění a na určení. *Soudní rozhledy*, 2013, roč. 19, č. 9, s. 306–309.

TÉGL, Petr. Ještě k žalobám na ochranu vlastnického práva podle nového občanského zákoníku. *Právní rozhledy*, 2013, roč. 19, č. 9, s. 333–336.

WINTEROVÁ, Alena. Hromadné žaloby (procesualistický pohled). *Bulletin advokacie*, 2008, č. 10, s. 21–27.

ZIMA, Petr. Skupinové žaloby a české právo. *Právní fórum*, 2007, roč. 4, č. 3, s. 94–97.

ZIMA, Petr. K tzv. hromadným žalobám. *Právní rozhledy*, 2003, roč. 11, č. 4, s. 178–182.

ŽIVĚLOVÁ, Alexandra. Je čas na změnu v oblasti kolektivní ochrany práv v České republice? *Právní rozhledy*, 2016, roč. 24, č. 15-16, s. 559-565.

Právní předpisy

Doporučení Komise 2013/396/EU ze dne 11. června 2013, o společných zásadách pro prostředky kolektivní právní ochrany týkajících se zdržení se jednání a náhrady škody v členských státech v souvislosti s porušením práv přiznaných právem Unie

Sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů „Směrem k evropskému horizontálnímu rámci pro kolektivní právní ochranu.“ COM (2013) 401 final

Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky, ve znění pozdějších předpisů

Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů

Zákona č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 408/2000 Sb., o ochraně práv k odrudám rostlin, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a soudní činnosti, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 221/2006 Sb., o vymáhání práv z průmyslového vlastnictví, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů

Judikatura

Nález Ústavního soudu ze dne 7. 1. 1994, sp. zn. IV. ÚS 2/93

Nález Ústavního soudu ze dne 25. 6. 1997, sp. zn. I. ÚS 63/96

Nález Ústavního soudu ze dne 10. 7. 2008, sp. zn. II. ÚS 2742/07

Nález Ústavního soudu ze dne 26. 3. 2009, sp. zn. III. ÚS 1424/07

Nález Ústavního soudu ze dne 9. 4. 2009, sp. zn. III. ÚS 2690/08

Nález Ústavního soudu ze dne 7. 3. 2016, sp. zn. II. ÚS 289/15

Nález Ústavního soudu ze dne 11. 7. 2017, sp. zn. I. ÚS 1440/14

Stanovisko pléna Ústavního soudu ze dne 1. 11. 2005, sp. zn. Pl. ÚS – st. 21/05

Usnesení Ústavního soudu ze dne 10. 12. 2008, sp. zn. I. ÚS 2916/07
Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 29. 11. 1921, sp. zn. Rv I 720/21
Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 31. 3. 1937, sp. zn. Rv I 963/35
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. 2. 1971, sp. zn. Cz 8/71
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 4. 5. 1999, sp. zn. 22 Cdo 471/99
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. 8. 1999, sp. zn. 2 Cdon 756/97
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 2. 2001, sp. zn. 29 Cdo 2349/99
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 4. 10. 2001, sp. zn. 22 Cdo 1772/2000
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 11. 2001, sp. zn. 20 Cdo 450/2000
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 3. 2002, sp. zn. 30 Cdo 143/2002
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 3. 4. 2002, sp. zn. 21 Cdo 679/2001
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 14. 11. 2002, sp. zn. 21 Cdo 630/2002
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 14. 3. 2003, sp. zn. 21 Cdo 1419/2002
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. 4. 2003, sp. zn. 22 Cdo 1875/2002
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. 7. 2003, sp. zn. 29 Odo 43/2003
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 2. 12. 2003, sp. zn. 30 Cdo 1381/2002
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 7. 9. 2004, sp. zn. 22 Cdo 1567/2004
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 17. 8. 2005, sp. zn. 26 Cdo 1391/2004
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 9. 2005, sp. zn. 22 Cdo 2322/2004
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 4. 1. 2006, sp. zn. 30 Cdo 641/2005
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. 3. 2006, sp. zn. 21 Cdo 2174/2005
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11. 4. 2006, sp. zn. 21 Cdo 1586/2005
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. 2. 2007, sp. zn. 21 Cdo 1207/2006
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 6. 3. 2007, sp. zn. 21 Cdo 1057/2006
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 3. 2007, sp. zn. 28 Cdo 195/2007
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 1. 2008, sp. zn. 22 Cdo 828/2006
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 3. 2009, sp. zn. 21 Cdo 887/2008
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. 4. 2009, sp. zn. 21 Cdo 1118/2008
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 3. 2010, sp. zn. 22 Cdo 506/2008
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. 4. 2010, sp. zn. 30 Cdo 4878/2008
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. 6. 2010, sp. zn. 21 Cdo 1779/2009
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11. 1. 2011, sp. zn. 21 Cdo 3820/2009
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. 1. 2011, sp. zn. 33 Cdo 4808/2008
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 4. 2011, sp. zn. 22 Cdo 1850/2009

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 5. 2011, sp. zn. 23 Cdo 4535/2009
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 5. 2011, sp. zn. 30 Cdo 3378/2009
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 14. 6. 2012, sp. zn. 30 Cdo 1510/2012
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 8. 2012, sp. zn. 32 Cdo 3962/2010
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. 1. 2013, sp. zn. 26 Cdo 4223/2011
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 7. 10. 2013, sp. zn. 21 Cdo 2355/2012
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 14. 11. 2013, sp. zn. 21 Cdo 3250/2012
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 10. 3. 2015, sp. zn. 29 Cdo 1319/2013
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 10. 2015, sp. zn. 22 Cdo 4406/2013
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 10. 11. 2015, sp. zn. 21 Cdo 3772/2017

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 3. 2001, sp. zn. 21 Cdo 1545/2000
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 12. 12. 2001, sp. zn. 20 Cdo 2931/99
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 10. 2003, sp. zn. 30 Cdo 596/2002
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 6. 2004, sp. zn. 22 Cdo 1953/2003
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 6. 2004, sp. zn. 30 Cdo 721/2003
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 4. 2005, sp. zn. 20 Cdo 813/2004
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 7. 2005, sp. zn. 22 Cdo 1529/2005
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 4. 7. 2006, sp. zn. 26 Cdo 660/2005
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 7. 3. 2007, sp. zn. 29 Odo 1332/2005
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. 3. 2007, sp. zn. 22 Cdo 122/2007
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 3. 2007, sp. zn. 20 Cdo 1151/2006
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 6. 2007, sp. zn. 28 Cdo 783/2007
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 4. 12. 2007, sp. zn. 22 Cdo 4457/2007
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 7. 2010, sp. zn. 28 Cdo 3889/2008
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 9. 2010, sp. zn. 20 Cdo 991/2009
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 11. 2010, sp. zn. 21 Cdo 4088/2008
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 4. 2011, sp. zn. 22 Cdo 1907/2010
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 6. 9. 2011, sp. zn. 21 Cdo 2494/2010
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 7. 9. 2011, sp. zn. 28 Cdo 1681/2011
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 9. 11. 2011, sp. zn. 21 Cdo 1229/2010
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. 1. 2012, sp. zn. 32 Cdo 2411/2010
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 14. 3. 2012, sp. zn. 31 Cdo 2847/2011
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 12. 6. 2012, sp. zn. 21 Cdo 1525/2010

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 4. 9. 2012, sp. zn. 21 Cdo 4393/2011
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 14. 3. 2013, sp. zn. 26 Cdo 3476/2012
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. 2. 2014, sp. zn. 33 Cdo 4218/2013
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 7. 5. 2014, sp. zn. 8 Tdo 517/2014
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 6. 2014, sp. zn. 31 Cdo 2740/2012
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 4. 12. 2014, sp. zn. 21 Cdo 1592/2013
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 3. 2015, sp. zn. 22 Cdo 3160/2014
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 14. 10. 2015, sp. zn. 30 Cdo 1975/2015
Usnesení Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 11. 2. 2004, sp. zn. 19 Co 697/2003
Usnesení Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 16. 8. 2004, sp. zn. 17 Co 477/2003

Internetové zdroje

SVOBODA, Karel. *Negativní určovací žaloba*. [online] Právní rádce – IHNED.cz, 22. leden 2008 [cit. 10. května 2017]. Dostupné na <<http://pravnicaradce.ihned.cz/c1-22809880-negativni-urcovaci-zaloba>>.

Úřad pro ochranu hospodářské soutěže. *The Position of the Office for the Protection of Competition of the Czech Republic to the White Paper on Damages actions for breach of the EC antitrust rules*. ÚOHS, Metodiky a dokumenty [cit. 26. května 2017]. Dostupné na <<https://www.uohs.cz/cs/hospodarska-soutez/metodiky-a-dokumenty.html>>.

VALOVÁ, Iva. *Žaloba na určení nebo žaloba na plnění?* [online] epravo.cz, 14. 7. 2011 [cit. 28. května 2017]. Dostupné na <<http://www.epravo.cz/top/clanky/zaloba-na-urceni-nebo-zaloba-na-plneni-74846.html>>.

Shrnutí

Tato diplomová práce je věnovaná tématu druhy žalob v civilním soudním řízení. Předmětem práce byl rozbor samotného institutu žaloby a následně rozbor jednotlivých druhů žalob, které jsou v civilním soudním řízení používány k ochraně práv. Především jsem se pak snažila rozebrat předpoklady pro uplatnění jednotlivých druh žalob a poskytnout tak ucelený návod pro využití těchto procesních nástrojů, které jsou k ochraně práv k dispozici.

V první části diplomové práce je vymezen samotný pojem žaloby, který však není jediným pojmem, jenž se nyní v souvislosti se zahájením řízení musí užívat. S ohledem na vyčlenění určitých řízení do zvláštního zákona¹³⁷ je v práci pojednáno i o návrhu na zahájení řízení, jenž je podáním zahajující řízení v případě statusových návrhů. Samotná kapitola je pak věnována náležitostem, které musí každá žaloba splňovat. S žalobou jsou neodmyslitelně spojeny i určité účinky, které podání žaloby má, a to jak procesněprávní, tak i hmotněprávní.

Druhá část práce je pak věnovaná druhům žalob, které jsou vzhledem k nedostatečné právní úpravě konfrontovány právě s judikaturou soudů, a to především Nejvyššího soudu České republiky. Největší část práce se zabývá žalobou určovací, problematikou naléhavého právního zájmu a vzájemnému vztahu žaloby určovací s žalobou na plnění. Tyto otázky skrývají mnohá úskalí a ani judikatura není ve všech aspektech jednotná a ustálená, jak by tomu správně mělo být. Značná část práce je pak věnována rozboru žaloby hromadné, jenž z mého pohledu jako jediná z výše uvedených druhů žalob nutně potřebuje propracovanější ukotvení v právním předpise.

Summary

This thesis deals with the forms of action in legal procedure. The aim of the thesis is the analysis of the proper institute of action and, afterwards, the analysis of the different forms of actions which are used in the civil procedure to protect rights. In the first place, I endeavour to analyse the prerequisites for the exercise of every form of action and provide a coherent direction for the use of these procedural implements, that are available for the protection of rights.

In the first part of the thesis, there is a definition of the term action which is, however, not the only term that needs to be used in the connection with the commencement of the proceeding. In view of the integration of some proceeding to a separated law, there is also a treatise about a motion of commencing an action, which is initiated, in case of status motions,

---

¹³⁷ ZŘS

by pressing action. Then, the chapter describes the requirements that the action needs to meet. Also, the action is inherently related to the substantive and procedural consequences, which taking legal action involves.

The second part of this thesis deals with the forms of action, which are due to the insufficient legislation confronted with the practice of the courts, mainly with the practice of the Supreme Court of the Czech Republic. Major part of the thesis concerns the declaratory action, the issues of the urgent legal interest and the relation between the declaratory action and the remedial action. These questions hold many difficulties and even the practice of the courts is not unanimous in all its aspects, as it should be. A significant part of the thesis is, thereafter, dedicated to the analysis of the collective action which, in my opinion, is the only one of the mentioned forms that necessarily needs a more sophisticated consolidation in legal regulation.

Seznam klíčových slov

Klíčová slova: civilní soudní řízení, žaloba, určovací žaloba, hromadná žaloba, naléhavý právní zájem

Key words: civil procedure, action, declaratory action, collective action, urgent legal interest